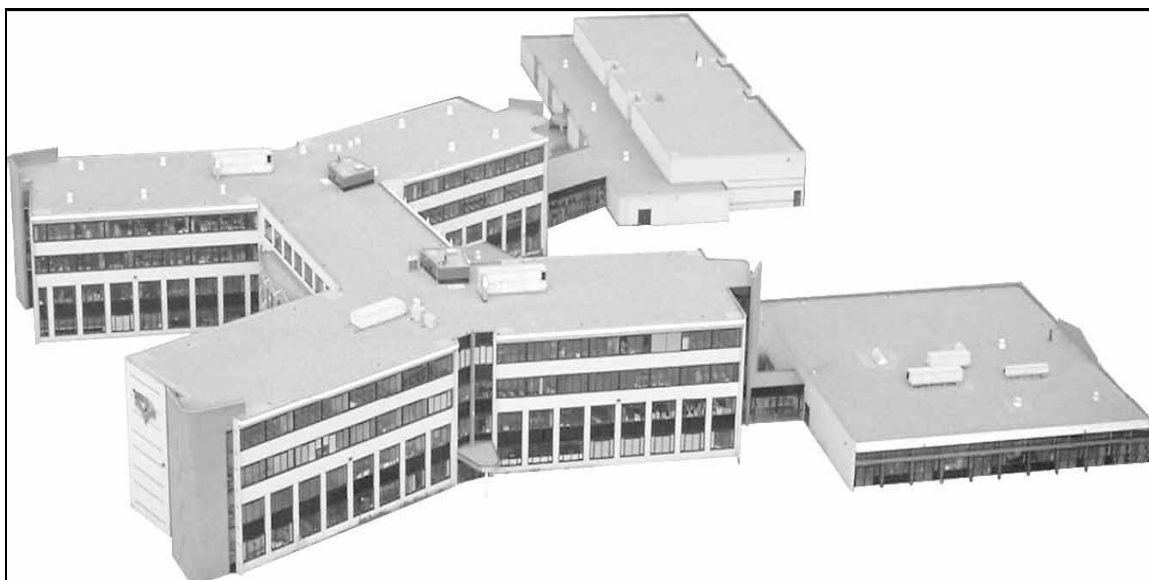

De jeugd is de toekomst!

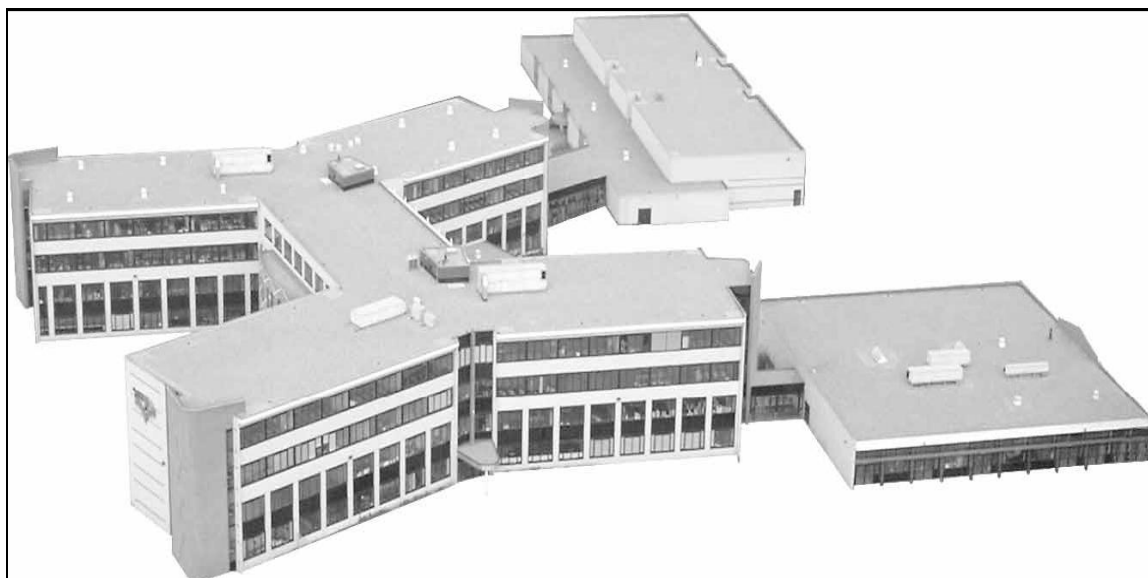
**Onderzoek naar de behoefte aan schoolmaatschappelijk
werk op het Vechtdal College in Hardenberg.**

Naam studenten:	Karen Wind, Alet Lenderink & Daniëlle Meier
Publicatiedatum:	Mei 2009
Opleiding:	Christelijke Hogeschool Windesheim, Maatschappelijk Werk en Dienstverlening.

De jeugd is de toekomst!

**Onderzoek naar de behoefte aan schoolmaatschappelijk
werk op het Vechtdal College in Hardenberg.**

Naam studenten:	Karen Wind, Alet Lenderink & Daniëlle Meier
Publicatiedatum:	Mei 2009
Opleiding:	Christelijke Hogeschool Windesheim, Maatschappelijk Werk en Dienstverlening.
Begeleidend docent:	Dhr. G.J. Peters
Projectinstelling:	Vechtdal College te Hardenberg

Samenvatting

De snel veranderende samenleving zorgt steeds voor nieuwe vragen en problemen. Kenmerkende veranderingen zijn de groeiende individualisering, de multiculturalisering, het verdwijnen van normen en waarden, de toenemende informatiestroom en het ingewikkelder worden van het functioneren van de maatschappij. Ouders zoeken in deze dynamische samenleving naar nieuwe wegen en middelen om hun kinderen op te voeden en hebben soms extra steun nodig. De drempel naar opvoedingsondersteuning of hulpverlening is voor hen vaak te hoog. Ook voor de kinderen zelf is de drempel te hoog. Een laagdrempelige voorziening als schoolmaatschappelijk werk weet ouders en de kinderen vaak wel te bereiken.

De problemen die jongeren ervaren, kunnen leiden tot een negatief effect op het gedrag en prestaties van leerlingen op school. Het Vechtdal College Hardenberg wil met een eventuele uitbreiding van de leerlingenzorg, door schoolmaatschappelijk werk, de problematiek onder leerlingen aanpakken.

De doelstelling van het onderzoek is dat inzichtelijk wordt wat de behoeften van leerlingen zijn omtrent het schoolmaatschappelijk werk. De uitkomst van het onderzoek is een graadmeter voor het Vechtdal College om schoolmaatschappelijk werk te kunnen realiseren.

Naar aanleiding van de probleemstelling vloeit de volgende vraagstelling voort: *Is er behoefte aan schoolmaatschappelijk werk op het Vechtdal College in Hardenberg?*

Voor het onderzoek zijn 398 enquêtes afgenomen onder leerlingen van het Vechtdal College. De leerlingen zijn bevraagd op de volgende onderwerpen: algemeen, persoonlijke onderwerpen, leerlingbegeleiders en schoolmaatschappelijk werk. Tevens zijn de mentoren bevraagd middels enquêtes. Voor achtergrondinformatie rondom het schoolmaatschappelijk werk en de aanpak van leerlingbegeleiders zijn er interviews afgenomen met de leerlingbegeleiders van het Vechtdal College en met dhr. Gert van Lenthe, schoolcounselor. Tevens zijn de sectordirecteuren van het Vechtdal College geïnterviewd.

De algemene conclusie van dit onderzoek is dat 48% van de leerlingen naar het schoolmaatschappelijk werk toe zal gaan. Uit de onderzoeksresultaten blijkt dat er sprake is van verschillende problematiek op het Vechtdal College. Dit betreft pesten, problemen in de thuissituatie en problemen als gevolg van drugsgebruik. Een kwart van het aantal leerlingen is wel eens bij een leerlingbegeleider geweest, maar gaven aan slechte ervaringen met de leerlingbegeleiders te hebben. De leerlingen hebben het idee dat er niet naar hen geluisterd wordt. Door de eventuele samenwerking tussen leerlingbegeleiders en het schoolmaatschappelijk werk kan een betere leerlingenzorg bewerkstelligd worden.

Voorwoord

Voor u ligt ons afstudeeronderzoek voor de opleiding Maatschappelijk Werk en Dienstverlening. In opdracht van het Vechtdal College in Hardenberg hebben wij, drie studentes van Hogeschool Windesheim, dit onderzoek uitgevoerd. Bij dit onderzoek kregen we begeleiding van dhr. Gert-Jan Peters, docent Hogeschool Windesheim.

Het onderzoek is gecentreerd rond de vraagstelling of er behoefte is aan schoolmaatschappelijk werk op het Vechtdal College.

Om deze vraag te beantwoorden hebben we enquêtes afgenomen bij de doelgroep en verschillende betrokken partijen gesproken.

We willen graag een aantal mensen bedanken, te weten; Gert-Jan Peters, docent Hogeschool Windesheim als projectbegeleider, voor alle raad, wijsheid en steun. Het Vechtdal College met in het bijzonder Gea Katuin voor haar begeleiding gedurende ons onderzoek. De heer Boersma en de heer van Goor, sectordirecteuren, voor alle informatie en tijd. Verder willen wij graag de leerlingbegeleiders van het Vechtdal College bedanken voor hun medewerking aan ons afstudeerproject. Tevens bedanken wij Gert van Lenthe, schoolcounselor van Bureau Jeugdzorg voor informatie.

Daarnaast willen wij graag alle leerlingen en mentoren van het Vechtdal College bedanken voor hun medewerking.

Daniëlle Meier, Alet Lenderink en Karen Wind

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1	Inleiding	2
§ 1.1	Achtergrond	2
§ 1.2	Onderzoeksvragen.....	3
§ 1.3	Onderzoeksopzet.....	3
§ 1.4	Operationaliseren	7
§ 1.5	Onderzoekspopulatie.....	8
§ 1.6	Leeswijzer	9
Hoofdstuk 2	Zorgstructuur Vechtdal College.....	10
§ 2.1	De huidige zorgstructuur.....	10
§ 2.2	De eerste lijnszorg.....	10
§ 2.3	De tweede lijnszorg.....	11
§ 2.4	De derde lijnszorg	12
§ 2.5	Schema zorgstructuur.....	13
Hoofdstuk 3	Het schoolmaatschappelijk werk	14
§ 3.1	Wat is het schoolmaatschappelijk werk?	14
§ 3.2	De geschiedenis van het schoolmaatschappelijk werk	14
§ 3.3	De taken van het schoolmaatschappelijk werk	16
§ 3.3.1	Schoolondersteuning.....	16
§ 3.3.2	Hulpverlening aan leerlingen, ouders en leerkrachten.....	17
§ 3.3.3	Verwijzing naar reguliere, speciale en geïndiceerde zorg	17
§ 3.3.4	Registratie en rapportage	17
§ 3.4	Aanbod van het schoolmaatschappelijk werk.....	18
§ 3.5	Positie van de schoolmaatschappelijk werk binnen de school.....	18
Hoofdstuk 4	Onderzoeksresultaten	20
§ 4.1	Resultaten enquêtes leerlingen.....	20
§ 4.1.1	Algemeen	20
§ 4.1.2	Persoonlijke onderwerpen.....	21
§ 4.1.3	Leerlingbegeleiders.....	24
§ 4.1.4	Schoolmaatschappelijk werk	26
§ 4.1.5	Samenhang tussen verschillende factoren	27
§ 4.2	Resultaten enquêtes mentoren.....	31
§ 4.2.1	Algemeen	31
§ 4.2.2	Mentoraat	31
§ 4.2.3	Signaleren van problemen.....	33
§ 4.2.4	Samenhang tussen verschillende factoren	34
§ 4.3	Visie sectordirecteuren op leerlingenzorg	35
§ 4.4	Visie leerlingbegeleiders op leerlingenzorg.....	36
§ 4.5	Op- of aanmerkingen van leerlingen.....	38
Hoofdstuk 5	Conclusies	39
Hoofdstuk 6	Aanbevelingen	41

Hoofdstuk 7	Discussiepunten	43
§ 7.1	Discussiepunten	43
§ 7.2	Visie van de onderzoekers	43
Literatuurlijst.....		45
Bijlagen		
Bijlage 1	Enquête voor de leerlingen van het Vechtdal College.....	46
Bijlage 2	Enquête voor de mentoren van het Vechtdal College.....	50
Bijlage 3	Interviewvragen aan de sectoren van het Vechtdal College	51
Bijlage 4	Interviewvragen aan de leerlingbegeleiders van het Vechtdal College	52

Hoofdstuk 1 Inleiding

§ 1.1 Achtergrond

In Nederland kampen honderdduizenden jongeren met ernstige problemen. Niet de vergrijzing, maar de jeugd is het probleem van de toekomst. Jongeren hebben vaak psychische klachten, worden mishandeld of misbruikt, of hebben geen of nauwelijks een opleiding achter de rug. Dit zijn de jongeren die straks de economie draaiende moeten houden. Een groot aantal van de jongeren zijn te laag opgeleid of te labiel. Meer dan zestig procent van de jongeren verlaat school met hoogstens een vmbo diploma of niveau twee van het mbo. Ongeveer vijftigduizend jongeren per jaar behalen helemaal geen diploma.¹

Het onderwijs wordt in toenemende mate geconfronteerd met gedrag- en ontwikkelingsproblemen bij leerlingen en opvoedingsproblemen in de gezins- en schoolsituatie. Jongeren hebben door de schaalvergroting in het onderwijs en het 'nieuwe leren' steeds meer het gevoel op zichzelf te zijn aangewezen. Zijdeveld (1996) zegt hierover: 'School moet meer zijn, dan alleen overdracht van informatie. Naast de opvoeding door de ouders moet het onderwijs in de school een proces zijn waarin op een niet-indoctrinerende manier waarden en normen worden bediscussieerd en overgedragen, zodat kinderen en jongeren leren de werkelijkheid waarin ze leven te ervaren als een betekenisvolle, waardevolle en normatieve werkelijkheid.'² Leerlingen brengen een groot deel van hun leven op school door. De school heeft op de eerste plaats een kwalificerende functie, een cognitief-didactische taak en daarnaast ook een opvoedende- en zorgende taak, die als aanvulling op de opvoedende taken van gezinnen is bedoeld. Om deze taken te kunnen realiseren is het noodzakelijk dat de school voldoende mogelijkheden heeft om aan leerlingen die problemen hebben, extra aandacht te kunnen bieden.

Als leerlingen problemen hebben in de school- of thuissituatie of een combinatie hiervan, heeft dit vaak ook gevolgen op de schoolprestaties van leerlingen. Uit onderzoek is bijvoorbeeld gebleken dat de schoolprestaties van leerlingen uit eenoudergezinnen systematisch lager zijn dan die van kinderen uit tweeouder-gezinnen.³ Zaken die de schoolprestaties van leerlingen uit eenoudergezinnen nadelig kunnen beïnvloeden zijn onder andere het verwerken van emoties. Vaak is het noodzakelijk om in de schoolcontext hulp te bieden bij het oplossen van problemen en bij ontwikkelingsstoornissen in het functioneren van leerlingen. Het doel is om veranderingen aan te brengen in situaties van leerlingen waarin ze zijn vastgelopen of waar ze dreigen vast te lopen. Hierin ligt een duidelijke taak voor de schoolmaatschappelijk werker. Het reguliere onderwijs in Nederland wordt in toenemende mate geconfronteerd met problemen bij leerlingen. Er is vaak sprake van gezinsproblemen, leerproblemen en andere sociaal-emotionele problemen. Met schoolmaatschappelijk werk kan een school een eigen 'intern zorgsysteem' versterken, waardoor niet steeds een beroep gedaan hoeft te worden op externe voorzieningen. Leerkrachten, mentoren en leerlingbegeleiders hoeven zich dan ook niet te belasten met zaken waarvoor zij niet zijn opgeleid. Vanuit dit oogpunt biedt het schoolmaatschappelijk werk een uitkomst.

¹ Hans Kamps, voorzitter van de werkgevers in de jeugdzorg, Nederlands Dagblad 10-09-08 artikel: Samenleving stelt jeugd te hoge eisen

² Reader maatschappelijke ontwikkelingen, Siebe Vrieswijk, blz. 19.

³ Bosman, 1993, van Gelder, 2000.

§ 1.2 Onderzoeksvragen

Door bepaalde maatschappelijke ontwikkelingen is er een stijging van problematiek zichtbaar onder jongeren op middelbare scholen. Dergelijke ontwikkelingen zijn: seksualisering onder jongeren, toename van agressiviteit, verdwijnen van normen en waarden en een toenemende informatiestroom. Dit is de aanleiding waardoor het concept voor dit onderzoek is ontstaan. Het gaat om een kwetsbare groep in de samenleving die hulp behoeft, immers de jeugd is de toekomst.

Het probleem is als volgt geformuleerd:

het Vechtdal College in Hardenberg wil met een eventuele uitbreiding van de leerlingenzorg, door schoolmaatschappelijk werk, de problematiek onder leerlingen aanpakken. De problemen die jongeren ervaren kunnen leiden tot een negatief effect op het gedrag en prestaties van jongeren op school. De mogelijkheid bestaat dat leerlingen niet voldoende objectief naar zichzelf kunnen en/of willen kijken, waardoor de ernst van de problematiek mogelijk achterwege blijft. De vraag is of het duidelijk zal worden wat de behoefte van leerlingen is met betrekking tot schoolmaatschappelijk werk.

Het onderzoek richt zich op de volgende centrale vraagstelling:

Is er behoefte aan schoolmaatschappelijk werk op het Vechtdal College in Hardenberg?

De doelstelling van het onderzoek is dat inzichtelijk wordt wat de behoeften van leerlingen zijn omtrent het schoolmaatschappelijk werk.

De uitkomst van het onderzoek is een advies aan de schoolleiding van het Vechtdal College over de behoefte aan schoolmaatschappelijk werk.

Dit onderzoek wordt uitgevoerd in opdracht van het Vechtdal College in Hardenberg.

Uiteindelijk wordt het Vechtdal College geïnformeerd over het standpunt van leerlingen, leerlingbegeleiders, mentoren en sectordirecteuren ten opzichte van het schoolmaatschappelijk werk. Eventuele aanbevelingen kunnen ze meenemen in de uitvoering van het beleid.

§ 1.3 Onderzoeksopzet

Onderzoekstype

Er is gekozen voor een explorerend onderzoek. Dit onderzoek heeft als doel om inzichtelijk te maken wat de behoefte van leerlingen, mentoren, leerlingbegeleiders en sectordirecteuren is voor een eventuele uitbreiding van leerlingenzorg, door schoolmaatschappelijk werk. De opinie van leerlingen, mentoren, leerlingbegeleiders en sectordirecteuren is nog onduidelijk en dit onderzoek verkent die meningen en behoeften van de doelgroep om antwoord te krijgen op de onderzoeksvraag. Naast de vraag in hoeverre schoolmaatschappelijk werk aansluit bij de behoefte van de doelgroep, wordt er een verbinding gelegd met de bestaande hulp- en dienstverlening.

Onderzoeksstrategie

De centrale vraagstelling in dit onderzoek wordt beantwoord door middel van de resultaten van de interviews en enquêtes. Hierbij is een combinatie gemaakt van enquêtes en diepte-interviews.

De enquêtes zijn afgenomen onder de leerlingen en bevatten 25 gesloten vragen. De gesloten vragen bevatten meerdere antwoordmogelijkheden waaruit de respondenten kunnen kiezen. Dit valt onder een kwantitatief onderzoek. De resultaten van deze enquêtes tonen het percentage dat behoefte heeft aan schoolmaatschappelijk werk. Daarnaast bevatten de enquêtes drie open vragen. In de enquête is er aandacht voor het geslacht, leeftijd en de leerweg van de respondent. Daarnaast is er ingegaan op onderwerpen zoals drugs, alcohol en pesten. Verder wordt er gevraagd naar de ervaringen die leerlingen hebben met de leerlingbegeleiders en hun mening over het schoolmaatschappelijk werk.

Daarnaast zijn er enquêtes afgenomen onder de mentoren. Deze bevatten zeven open vragen en vier gesloten vragen, waarbij de gesloten vragen uit meerdere antwoordmogelijkheden bestaan. In de enquête voor de mentoren is onder andere ingegaan op de wijze waarop een mentor contact heeft met zijn leerlingen en wat de mentor doet indien problemen gesignaleerd worden bij leerlingen.

De diepte-interviews zijn afgenomen onder de sectordirecteuren van het vmbo en havo/vwo en met leerlingbegeleiders. Hiermee wordt er een beeld gevormd over de bestaande zorgstructuur op het Vechtdal College. Daarnaast wordt duidelijk wat de eventuele meerwaarde van het schoolmaatschappelijk werk zal zijn.

De combinatie van de twee onderzoekstypen, kwantitatief en kwalitatief, komt ten goede aan een volledige beantwoording van de onderzoeksvraag.

Survey onderzoek

Dit onderzoek is tevens een survey onderzoek. Het betreft een grote groep leerlingen en mentoren die op een systematische wijze bevraagd zijn. De vragen meten meningen en gedrag van de doelgroep. De antwoorden kunnen vervolgens de behoeften van de doelgroep in kaart brengen.

Aselecte steekproef

Als methode voor deze interviews is er gebruik gemaakt van de enkelvoudige aselecte niet gerichte steekproef. Er is gekozen voor deze methode omdat het een grote populatie leerlingen betreft. De populatie is te groot om in zijn geheel te onderzoeken, dit zou teveel tijd en geld kosten. De respondenten zijn doelgericht verworven. Per sector zijn er steekproefsgewijs klassen getrokken via een bak met kaarten. De groep mentoren is niet steekproefsgewijs geënquêteerd, omdat dit een kleine groep betreft.

Gesprekken sleutelinformanten

Vervolgens zijn er gesprekken gevoerd met directeuren, leerlingbegeleiders en medewerkers van betrokken instanties. Het betreft gesprekken met de leerlingbegeleiders van het Vechtdal College in Hardenberg en Dedemsvaart en de schoolcounselor van Bureau Jeugdzorg Zwolle.

Literatuuronderzoek

Het onderzoek is begonnen met het verzamelen van relevante gegevens over het Vechtdal College, de huidige zorgstructuur aldaar en het schoolmaatschappelijk werk. Hierbij moet worden gedacht aan theorieboeken, informatie van het internet, publicaties via de media en dergelijke.

Het verwerken en analyseren van de verzamelde gegevens

De verzamelde gegevens van de interviews zijn met behulp van het programma SPSS⁴ ingevoerd en verwerkt in grafieken. Dit geeft inzicht in de behoefte van leerlingen, mentoren, leerlingbegeleiders en sectordirecteuren ten aanzien van het schoolmaatschappelijk werk. Er is gebruik gemaakt van grafieken om op een overzichtelijke wijze de uitkomsten van het onderzoek weer te geven.

Validiteit

De validiteit of geldigheid is de mate waarin gemeten is wat beoogd werd te meten. Het onderzoek bevat een valide meting doordat er een heldere onderzoeksstrategie is ontwikkeld. Er is een terrein afgebakend wat de doelgroep precies inhoudt. De interviews bevatten duidelijke vragen aan de respondenten om verwarring te voorkomen. De centrale vraagstelling is gedurende het onderzoek als leidraad genomen wat terugkomt bij alle verschillende onderdelen in het rapport.

Representativiteit

Om de representativiteit van dit onderzoek te meten, moet worden gekeken of de juiste respondenten zijn onderzocht om een globaal beeld te schetsen van de doelgroep die onderzocht moet worden.

In dit onderzoek is er een onderscheid gemaakt tussen mannelijke en vrouwelijke leerlingen. Tevens is er een onderscheid gemaakt tussen de leeftijden en verschillende leerwegen van leerlingen in dit onderzoek. Ook bij de groep mentoren is er gekeken naar geslacht, leeftijd en leerweg. Dit is van belang voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag. De onderzoeksvraag is namelijk of er behoefte is aan schoolmaatschappelijk werk op het Vechtdal College in Hardenberg.

Betrouwbaarheid

De betrouwbaarheid van dit onderzoek heeft te maken met de stabiliteit van het onderzoeksresultaat. In hoeverre dezelfde resultaten behaald zouden worden wanneer dit onderzoek wederom plaats zou vinden. Voor het vaststellen van het aantal respondenten kan een formule gebruikt worden. Hiermee kan getoetst worden of het aantal respondenten een goede afspiegeling is van de doelgroep.

Bij deze formule is het uitgangspunt voor het aantal leerlingen, het hoogst geschatte aantal van 2140. Er wordt een correctie voor eindige populatie toegepast in de formule, omdat de steekproefomvang meer is dan tien procent van de populatie.

⁴ Statistical Package for the Social Sciences. Dit computerprogramma verwerkt gegevens van voornamelijk gesloten vragen met vaste opties in tabellen en grafieken.

N=de populatiegrootte n=de respondenten

$n = X \left(\frac{N}{n} + N - 1 \right) = \text{steekproefgrootte}$

$$\begin{array}{r} 398 \times \frac{2140}{398+2140-1} \\ \hline 334,32 \end{array}$$

Voor dit onderzoek zijn 398 respondenten bevraagd, een betrouwbare steekproefgrootte.

De groep mentoren bestaat uit 87 personen. Hiervan zijn 44 enquêtes uiteindelijk ingevuld en geretourneerd. Ook hier wordt een correctie voor eindige populatie toegepast in de formule, omdat de omvang van de geretourneerde enquêtes meer is dan tien procent van de populatie.

N=de populatiegrootte n=de respondenten

$n = X \left(\frac{N}{n} + N - 1 \right) = \text{steekproefgrootte}$

$$\begin{array}{r} 44 \times \frac{87}{44+87-1} \\ \hline 29,48 \end{array}$$

Voor dit onderzoek zijn 44 respondenten bevraagd, een betrouwbare steekproefgrootte.

Nauwkeurigheid

De nauwkeurigheid van uitspraken in een onderzoek is belangrijk. Als er in het onderzoek wordt gesproken over een percentage leerlingen dan is dit percentage gebaseerd op de steekproefgroep. Met een formule is berekend hoe nauwkeurig deze uitspraken van leerlingen zijn.

P= de maximale foutmarge, altijd 50%

N= de onderzoekspopulatie

n= de steekproefgrootte

$$\begin{aligned} \text{Max. fout} &= \sqrt{\left(P \times P - 1 / N \right)} \times \sqrt{\left(N - n / N - 1 \right)} \\ &= \sqrt{50 \times 50 - 1 / 2140} \times \sqrt{2140 - 398 / 2140 - 1} = 0,97 \end{aligned}$$

De foutmarge is dus 0,97%.

Als er gezegd wordt dat een uitspraak voor 60% van de leerlingen geldt, dan ligt dit werkelijke percentage tussen de 59% en de 61%.

De volgende nauwkeurigheidsberekening is gericht op de groep mentoren:

$$\begin{aligned} \text{Max. fout} &= \sqrt{\left(P \times P - 1 / N \right)} \times \sqrt{\left(N - n / N - 1 \right)} \\ &= \sqrt{50 \times 50 - 1 / 87} \times \sqrt{87 - 44 / 87 - 1} = 3,77 \end{aligned}$$

De foutmarge is dus 3,77%.

Als er gezegd wordt dat een uitspraak voor 60% van de mentoren geldt, dan ligt dit werkelijke percentage tussen de 56% en de 64%.

§ 1.4 Operationaliseren

Hier volgt een omschrijving van de begrippen die van belang zijn in dit onderzoek.

Leerlingen

Dit zijn jongeren in de leeftijd van 12 tot 18 jaar die onderwijs volgen aan het voortgezet onderwijs.

Schoolmaatschappelijk werk

Schoolmaatschappelijk werk is een vorm van algemeen maatschappelijk werk die op school plaats vindt. De werkzaamheden van de schoolmaatschappelijk werker richten zich vooral op de verkenning van de problematiek van de leerling en zijn/haar opvoedingssituatie, te weten de thuissituatie en de schoolsituatie. Daarnaast vindt hulpverlening plaats in de vorm van kortdurende psychosociale begeleiding.

Schoolcounselor

Schoolcounseling betekent onderwijsjeugdhulpverlening. De schoolcounselor kan hulp verlenen als een leerling als gevolg van sociaal-emotionele problemen buiten de boot dreigt te vallen. De schoolcounselor wordt gedetacheerd vanuit een externe instelling.

Leerlingenzorg

Praktische gerichte advisering aan intern begeleiders met als doel de deskundigheid en vaardigheid van leerkrachten en leerlingbegeleiders in het geven van begeleiding en onderwijs aan leerlingen te vergroten.

Leerlingbegeleiders

Begeleiding van leerlingen die vanwege leer- of sociale problemen extra hulp nodig hebben op school.

Onderzoekspopulatie

Dit betreft de onderzoeksdoelgroep, de leerlingen, leerlingbegeleiders, mentoren en sectordirecteuren.

Respondenten

Dit zijn alle personen die voor dit onderzoek zijn bevraagd.

Zorgstructuur

Een procedure waarover scholen beschikken voor het signaleren, diagnosticeren, bespreken en behandelen van leerlingen die extra zorg nodig hebben. Ze kunnen daarbij gebruik van deskundigen binnen samenwerkingsverbanden waar scholen onderdeel van zijn.

Integrale zorg

Dit is zorg gericht op de individuele behoeften van de patiënt of cliënt. Professionals al dan niet uit verschillende sectoren of van verschillende organisaties stemmen hun activiteiten zo veel mogelijk op elkaar af, zodat er een samenhangend aanbod rond de patiënt of cliënt is.

§ 1.5 Onderzoekspopulatie

Om antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag, is er voor gekozen om de leerlingen, de mentoren, de leerlingenbegeleiders en de sectordirecteuren van het Vechtdal College in Hardenberg te vragen naar hun meningen over schoolmaatschappelijk werk. Wanneer uit het onderzoek blijkt dat er een behoefte bestaat naar schoolmaatschappelijk werk, dan zal de hulpverlening vooral gericht zijn op de leerlingen. Het Vechtdal College heeft voornamelijk te maken met leerlingen die in de prepuberteit, de puberteit en in de adolescentiefase zitten. Hieronder worden een aantal kenmerken genoemd die over het algemeen typerend zijn voor deze groep leerlingen.

De periode tussen de 12 en ongeveer 18 jaar blijkt voor een groot aantal jongeren een periode van grote wisselingen in hun denken en voelen te zijn. Deze periode wordt gekenmerkt door allerlei heftige gevoelens van onzekerheid en verliefdheid. Andere veranderingen die plaatsvinden in de puberteit zijn:

- Het krijgen van een egocentrische houding;
- een heroriëntatie wat betreft scholing en relaties;
- experimenteren met drugs, alcohol, uitdagingen en overdrijvingen in gedrag;
- losmaken van ouders, gezin, de kindertijd en de vertrouwde omgeving.

Een ander kenmerk van jongeren in de pubertijd is de verandering van de referentiegroep. Voorheen stonden ouders op de eerste plaats, nu staan vrienden en leeftijdsgenoten voorop. Ook vindt er een verandering in de sociale omgeving plaats. De jongeren willen graag bij een groep horen. Er dreigt altijd de kans dat ze uit de groep gestoten en afgewezen zullen worden. Dit wordt door de jongeren als zeer ingrijpend ervaren. Ze zullen er alles voor willen doen om weer bij de groep te horen, en sluiten zich aan bij de normen die gelden in de groep.

Jongeren die zich onzeker voelen, compenseren het gevoel van te weinig zelfvertrouwen met een meer volwassen of stoere houding. Ook pestgedrag kan een symptoom van onzekerheid zijn waarbij de jongere zijn eigen gevoelde onzekerheid en pijn op een andere jongere wil overbrengen, met als doel om hem of haar ook onzeker te maken. Dus niet alles wat zelfvertrouwen lijkt is zelfvertrouwen, maar eerder een schijnzekerheid, waarachter de jongere zich verschuilt.

De puberteit wordt de gehele periode gekenmerkt door een verschuiving van het ‘zwart-wit-denken’ naar het kijken naar zichzelf als persoon. Hierbij zijn vier fasen te onderscheiden:

- verwarring en onduidelijkheid;
- stelligheid;
- uitproberen;
- duidelijkheid.

Aan het eind van de puberteit voelen jongeren zich zekerder van zichzelf en zijn ze minder gevoelig voor kritiek van anderen. De jongere behoort eigen waarden, normen en ethische uitgangspunten verwerven als richtlijnen voor eigen gedrag en een eigen levensvisie. Ook het verkrijgen van een sociaal en verantwoordelijke houding is een belangrijk punt in het volwassen worden.

§ 1.6 Leeswijzer

Na de inleiding wordt in hoofdstuk twee de zorgstructuur van het Vechtdal College behandeld. Daarnaast wordt er ingegaan op de verschillende niveaus waarop zorg geboden kan worden. Hoofdstuk drie bevat informatie over het schoolmaatschappelijk werk. Er wordt besproken wat het schoolmaatschappelijk werk inhoudt, wat de taken zijn en welke positie het schoolmaatschappelijk werk heeft binnen een school. In hoofdstuk vier worden de resultaten van de enquêtes getoond middels grafieken. De conclusies die hieruit voortvloeien worden weergegeven in hoofdstuk vijf. Daarbij wordt de centrale vraagstelling als leidraad genomen. Dan wordt duidelijk of er behoefte is aan schoolmaatschappelijk werk op het Vechtdal College. De aanbevelingen worden besproken in hoofdstuk zes. In hoofdstuk zeven is er aandacht voor discussiepunten rondom de huidige zorgstructuur en het schoolmaatschappelijk werk. Hier worden kanttekeningen geplaatst bij de huidige zorgstructuur en het schoolmaatschappelijk werk en wordt er een discussie opgezet over de vraag of er behoefte is aan schoolmaatschappelijk werk op het Vechtdal College. Tenslotte volgt een beschrijving van de visie van de onderzoekers zelf over het schoolmaatschappelijk werk.

Hoofdstuk 2 Zorgstructuur Vechtdal College

In dit hoofdstuk zal eerst ingegaan worden op de huidige zorgstructuur van het Vechtdal College. Daarna zullen de verschillende niveaus in de leerlingenzorg besproken worden. Uiteindelijk zal in een schema de huidige zorgstructuur weergegeven worden.

§ 2.1 De huidige zorgstructuur

Op het Vechtdal College zijn verschillende professionals die zich bezig houden met leerlingenzorg. De leerlingenzorg is onder te verdelen in eerstelijnszorg, tweedelijnszorg en derdelijnszorg. Hieronder wordt in een schema de verdeling weergegeven.

Eerstelijnszorg	- De docent - De mentor
Tweedelijnszorg	- De teamleider - De intern begeleider - De leerlingbegeleider - De remedial teacher - De onderwijsassistentie - De video interactie begeleider - De motorisch remedial teaching - De faalangst reductie training
Derdelijnszorg	- Het ZAT - De orthopedagoog

Figuur 1: verdeling van leerlingenzorg

§ 2.2 De eerstelijnszorg

De docent

De docent heeft als taak om de leerling vakinhoudelijk zo goed mogelijk te begeleiden. De docent biedt de leerling passende begeleiding indien er een leerachterstand ontstaat en/of leerproblemen ontstaan. De zorgsignalen worden dan door de docent doorgegeven aan de mentor. Verder wordt er rekening gehouden met de specifieke zorgvraag van de leerling.

De mentor

De mentor is een aanspreekpunt voor de leerling, ouders en collega's. De mentor bewaakt het onderwijsleerproces en het sociaal-emotionele ontwikkelingsproces van de leerling.

§ 2.3 De tweedelijnszorg

De teamleiders

De teamleider heeft vanuit zijn coördinerende taak direct contact met de leerling, alleen is dit niet direct aan zorg verbonden. Indien nodig zorgt de teamleider er voor dat hij op de hoogte is van de thuissituatie van de leerling. De teamleider is tevens een aanspreekpunt voor docenten en mentoren. Hij geeft advies en consult aan docenten en mentoren. De teamleider is belast met de eindverantwoording voor de zorg.

De intern begeleider

De internbegeleider is verantwoordelijk voor leerlingen met een zorgvraag. Het gaat hierbij om problemen die niet op sociaal-emotioneel terrein liggen. De intern begeleider draagt de zorg voor de intake en de begeleiding van (nieuwe) leerlingen met een zorgvraag. De intern begeleider is belast met de ondersteuning van begeleiding en het schrijven van handelingsplannen voor mentoren. Hij is verantwoordelijk voor leerling-gebonden financieringen (LGF).

De leerlingbegeleider

De leerlingbegeleider heeft als taak het indiceren en/of het geven van zorg aan leerlingen met een complexe problematiek. Hierbij gaat het voornamelijk over problemen op gedrags- en sociaal-emotionele problematiek. De leerlingbegeleider ondersteunt de mentor en geeft informatie rond leerlingenzorg in de school.

De remedial teacher

De remedial teacher indiceert leerlingen met (mogelijke) ernstige lees- en schrijfproblemen. Een andere taak van de remedial teacher is het geven van zorg aan reeds geïndiceerde leerlingen. De remedial teacher ondersteunt ook docenten bij het gebruik van materialen met betrekking tot remedial teaching en biedt hulp en advies bij het maken van individuele handelingsplannen.

De onderwijsassistentie

De onderwijsassistentie draagt zorg voor onder andere de absentieregistratie. Als er sprake is van een zorgwekkende mate van absentie licht de onderwijsassistent de desbetreffende teamleider en mentor hierover in. De onderwijsassistentie heeft op het gebied van zorg een signalerende rol.

De video interactie begeleider (VIB)

De video interactie begeleider is er in eerste plaats voor collega's die bezig zijn met persoonlijke ontwikkeling. Echter kan de video interactie begeleider ook ondersteuning bieden voor docenten en mentoren met leerlingen. Het belangrijkste onderdeel van de methode is het samen terugkijken van de videobeelden. Er kan via de teamleider en via de video interactie begeleider contact op worden genomen voor advies en hulp.

De motorische remedial teaching (MRT)

De MRT-er werkt samen met leerlingen doormiddel van het bewegen, aan achterstanden in de ontwikkeling van kinderen. De motorische remedial teacher kan met een leerling gericht oefenen om die bewegingsachterstand in te lopen. Als de achterstand ingelopen is, kan er een positieve werking uitgaan naar het gedrag, de concentratie en de leerstoornissen van het kind.

De faalangst reductie training (FRT)

De FRT-er werkt samen met leerlingen om faalangst aan te pakken. De faalangst reductie trainer stelt een behandelingstraject op waarin de faalangst en de eventuele achterstanden van het betreffende vak aangepakt gaan worden

§ 2.4 De derdelijnszorg

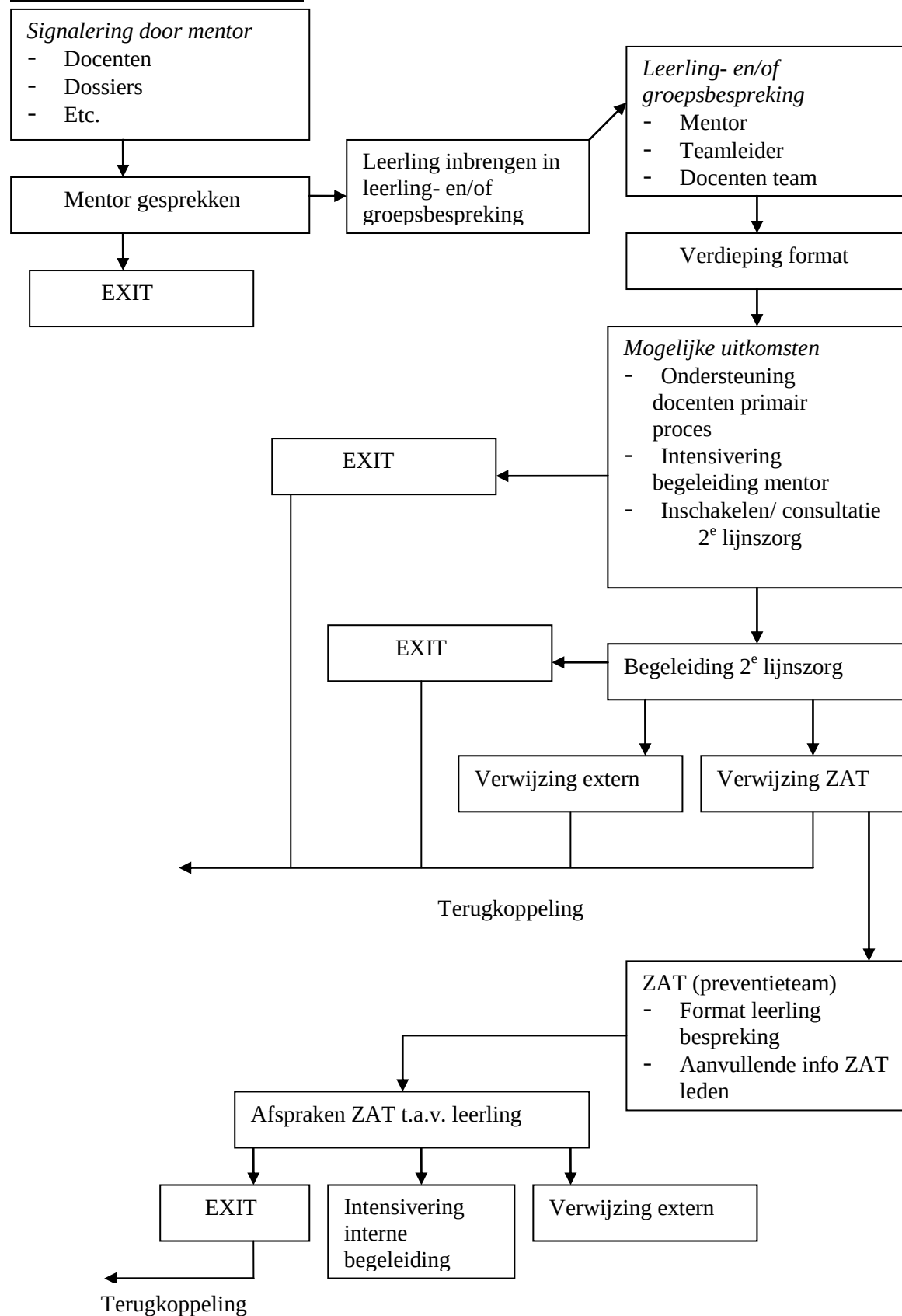
Het zorgadviesteam (ZAT)

Het ZAT functioneert als netwerk, uitvoeringsteam en als casusoverleg. Wanneer eerdere interventies via de leerlingenzorg niet voldoende zijn, wordt het ZAT geactiveerd. De zorgprofessionals en een teamleider kunnen een leerling inbrengen. De leerling wordt dan besproken tijdens de bijeenkomst.

De orthopedagoog

De orthopedagoog biedt hulp op het gebied van gedragsproblemen, interactie tussen leerling en docent, motivatie, plannen en organiseren en groepsdynamica (observeren). De mentor of docent kan via de teamleider in contact komen met de orthopedagoog.

§ 2.5 Schema zorgstructuur

Hoofdstuk 3 Het schoolmaatschappelijk werk

In dit hoofdstuk zal eerst worden ingegaan op wat schoolmaatschappelijk werk inhoudt. Daarnaast wordt de historie en daarmee ook het ontstaan van het schoolmaatschappelijk werk besproken. Verder zullen de taken van de schoolmaatschappelijk werker beschreven worden. Tenslotte worden de positie en het aanbod van het schoolmaatschappelijk werk behandeld.

§ 3.1 Wat is het schoolmaatschappelijk werk?

Het schoolmaatschappelijk werk helpt leerlingen om hen op school de beste kansen en mogelijkheden te geven en om hen te ondersteunen om zo goed mogelijk te functioneren op school, maar ook daarbuiten. Kortom bij het schoolmaatschappelijk werk staat de leerling centraal. Aangezien leerlingen leven in een sociale omgeving, geeft het schoolmaatschappelijk werk aandacht aan de moeilijkheden die in de sociale omgeving plaats kunnen vinden. Deze moeilijkheden kunnen in verband staan met de relatie tussen leerling – ouder – school. Over het algemeen zullen deze problemen op het sociaal-emotionele gebied liggen. Het schoolmaatschappelijk werk kan de leerlingen en ouders hierbij ondersteunen door bemiddeling te bieden tussen de school en de leerlingen, maar ook tussen de school en de ouders van leerlingen. Voor scholen kan het schoolmaatschappelijk werk van belang zijn als leraren, mentoren of leerlingbegeleiders geconfronteerd worden met gedragsproblemen van leerlingen. Het schoolmaatschappelijk werk wordt dan meestal in verband gebracht met hulpverlening aan de leerlingen en het gezin. De schoolmaatschappelijk werker kan, als onafhankelijke derde, de positie van de ouders aan de school verduidelijken en andersom. De schoolmaatschappelijk werker maakt gebruik van systeembenadering⁵, de leerling en de sociale omgeving. Vanuit deze positie kan de schoolmaatschappelijk werker ook leerkrachten ondersteunen, begeleiden en adviseren over hoe ze het beste om kunnen gaan met de situatie van de leerling. De nadruk van het schoolmaatschappelijk werk ligt dus niet hoofdzakelijk of uitsluitend op begeleiding van het gezin of begeleiding van de leerkrachten, maar ook op de samenwerking tussen de school en het gezin.

§ 3.2 De geschiedenis van het schoolmaatschappelijk werk

De oorsprong van het schoolmaatschappelijk werk ligt in Amerika waar rond 1906 in Boston de zogenaamde ‘visiting teacher’ aangesteld werd. Het waren een aantal sociaal bewogen leerkrachten, die het noodzakelijk vonden om meer contact te onderhouden met de ouders van de leerlingen en de buurt waaruit zij kwamen. Dit schoolmaatschappelijk werk was er toen vooral nog op gericht om de toevallige omgevingsfactoren, die het leergedrag van de leerling negatief beïnvloeden, zodanig te beïnvloeden, dat de leerling zich gemakkelijker kan aanpassen.⁶ Er werd uitgegaan van de juistheid van opvoeding en onderwijs. Voor de blijvend uitvallende leerlingen werden voorzieningen getroffen. Deze zogenaamde ‘milieuscholen’ werden opgericht voor de sociaal zwakkere leerlingen.

⁵ Een werkwijze om verschijnselen te bestuderen als een geheel met een onderlinge samenhang en een wisselwerking met de omgeving

⁶ W. Galema en Kroon, conferentiemap onderwijsvernieuwing en sociaal milieu

Er werd gestart met een hulpverlening, die gericht was op het disfunctioneren van de individuele leerling. Er werd voornamelijk geprobeerd om te voorkomen dat er voor de leerling een situatie zou ontstaan, die ingrijpen door de Raad van Kinderbescherming noodzakelijk zou maken. Het schoolmaatschappelijk werk was er dan ook op gericht om in samenwerking met de school en ouders, de leerlingen meer te doen aanpassen aan de eisen die door de buitenwereld (geldende waarden en normen rond school en gezin) werden gesteld.

Het sociaal casework kwam op in de vijftiger jaren. Er vond een verschuiving plaats in de methodische benadering van de sociale problematiek door het maatschappelijk werk. Er werd meer aandacht besteed aan het sociaal psychisch functioneren van het individu zelf. Met de ontwikkeling van methodieken in individueel therapeutische zin binnen het maatschappelijk werk, kreeg ook het schoolmaatschappelijk werk een wat andere inhoud. Naast schoolarts en psycholoog was de schoolmaatschappelijk werker nu degene die als intermediair tussen school en gezin functioneerden en via min of meer therapeutische interventies het gedrag van de individuele leerling probeerde te beïnvloeden, zodat zij zich op school meer aangepast zou gedragen.

Met ingang van 1 januari 1979 maakte het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen het mogelijk om op scholen voor speciaal onderwijs een maatschappelijk werker aan te stellen als lid van de commissie van onderzoek. Begin jaren tachtig werd bijna in alle gevallen het schoolmaatschappelijk werk 'wegbezuinigd' of tot een minimum beperkt. Tegelijkertijd ontstond vanuit het onderwijsveld een tegengestelde beweging. Door het speciaal onderwijs, met name de lom-scholen (leer- en opvoedingsmoeilijkheden) werd de behoefte geuit aan meer maatschappelijk werk.

Terwijl bij het basis- en voortgezet onderwijs het aantal schoolmaatschappelijk werkers drastisch slonk, groeide het aantal binnen het speciaal onderwijs. Sinds een aantal jaren stijgt de vraag. Aanvankelijk leek de vraag vooral te komen van scholen in de achterstandswijken van de steden. Maar ook scholen die niet of nauwelijks met achterstandsproblematiek te maken hebben vragen naar schoolmaatschappelijk werk. In 1996 ontstond de WSNS-wetgeving. De Weer Samen Naar School wet, verplicht in feite de scholen om een zorgbeleid te ontwikkelen. Kinderen met leerstoornis of met een sociaal-emotionele problematiek krijgen daarom extra aandacht. De school heeft de opdracht om te voorkomen dat kinderen uitvallen of naar het speciaal onderwijs gaan. Daarnaast moet zij signaleren wanneer kinderen in bedreigende of belastende omstandigheden leven. Tevens heeft de school de plicht om de ouders te betrekken bij en samen te werken met de (jeugd)hulpverlening.

Momenteel is er een ontwikkeling te zien waarbij steeds meer scholen schoolmaatschappelijk werk besluiten in te zetten.⁷ Scholen voor speciaal onderwijs en speciaal basisonderwijs ontvangen reeds een budget om schoolmaatschappelijk werk in te kunnen kopen. Sinds 2005 krijgen een aantal reguliere scholen in het primaire onderwijs, met name in de grote steden, financiële middelen om maatschappelijk in te zetten op hun school en wordt er gestart met een bijdrage voor een aantal scholen voor voortgezet onderwijs.

⁷ <http://mens-en-samenleving.infonu.nl/onderwijs/29215-uitleg-over-schoolmaatschappelijk-werk.html>

§ 3.3 De taken van het schoolmaatschappelijk werk

Er worden drie taakgebieden onderscheiden door de beroepsvereniging van maatschappelijk werkers (NVMW):

- schoolondersteuning;
- hulpverlening aan ouders en leerlingen;
- verwijzing naar reguliere, speciale en geïndiceerde zorg.

Deze drie taakgebieden van het schoolmaatschappelijk werk zijn gebaseerd op het beroepsprofiel van de maatschappelijk werker van de beroepsvereniging NVMW.

Deze drie gebieden omvatten taken, die aanvullend zijn op de ondersteuning en zorg die scholen zelf kunnen bieden.

§ 3.3.1 Schoolondersteuning

Binnen het taakgebied schoolondersteuning kan het schoolmaatschappelijk werk teamleden van scholen ondersteunen en deskundiger maken. Daarnaast is er de mogelijkheid om specifieke deskundigheid in te brengen op de daartoe bestemde plaatsen en momenten in de school:

- het vroegtijdig signaleren van gedragsproblemen van leerlingen;
- het aangaan van contacten met deze leerlingen en de hulpvraag concretiseren;
- het begeleiden van leerlingen indien gedragsproblemen voortkomen uit de schoolsituatie;
- het gevraagd en ongevraagd verstrekken van advies en consultatie aan leerlingbegeleiders, mentoren en leerkrachten;
- het deelnemen aan overlegvormen binnen de school als het gaat om leerlingbegeleiding;
- het geven van informatie op ouderbijeenkomsten;
- het geven van advies en consultatie bij omgangsproblemen met of tussen leerlingen en de schoolpedagogische aanpak.

§ 3.3.2 Hulpverlening aan leerlingen, ouders en leerkrachten

Binnen het taakgebied hulpverlening aan leerlingen, ouders en leerkrachten gaat het er vooral om ouders en leerlingen die dat nodig hebben snel te kunnen helpen met lichte vormen van psychosociale hulp, advies en ondersteuning, die de schoolmaatschappelijk werker zelf kan bieden.

Leerlingen

- Het geven van informatie en advies;
- ondersteuning bieden bij de aanpak van problemen;
- het verlenen van kortdurende psychosociale hulpverlening;
- het uitvoeren van preventief groepswerk;
- hulp bieden bij verwijzing naar andere instellingen.

Ouders

- Het geven van informatie en advies;
- onderzoek doen naar oorzaken en oplossingsmogelijkheden bij de problemen van hun kinderen;
- het verwijzen naar de juiste zorgverlener (zonodig) met begeleiding;
- het bemiddelen bij problemen in de relatie ouders/school.

Leerkrachten

- Het geven van informatie en advies;
- het bieden van consultatie en deskundigheidsbevordering;
- onderzoek doen naar oorzaken en oplossingsmogelijkheden bij de problemen van de leerlingen;
- deelnemen aan preventieactiviteiten in de klas;
- het bemiddelen bij problemen in de relatie school/ouders.

§ 3.3.3 Verwijzing naar reguliere, speciale en geïndiceerde zorg

Binnen het taakgebied verwijzing naar speciale en geïndiceerde zorg gaat het er vooral om ouders en leerlingen die dat nodig hebben te kunnen verwijzen naar speciale en geïndiceerde vormen van zorg. Bij speciale zorg gaat het om het aanbod vanuit de voorzieningen; bij geïndiceerde zorg gaat het om alle vormen van hulpverlening waarvoor een indicatie nodig is:

- het verwijzen van leerlingen naar reguliere vormen van jeugdhulpverlening indien de gedragsproblemen voortkomen uit de thuissituatie;
- het verwijzen van ouders naar instellingen van jeugdhulpverlening.

§ 3.3.4 Registratie en rapportage

Het schoolmaatschappelijk werk dient zich in het professioneel handelen voortdurend te verantwoorden. Dit wordt gedaan door het leveren van een bijdrage aan het leerlingvolgsysteem van de school via registratie en rapportage. Daarnaast kan er verantwoording worden afgelegd aan de werkgever door middel van dossiervorming.

§ 3.4 Aanbod van het schoolmaatschappelijk werk

Voor een schoolmaatschappelijk werker is het belangrijk om zicht te hebben op de betekenis die onderwijs heeft voor een leerling. Daarnaast is het ook belangrijk om een beeld te hebben op belangrijke ontwikkelingen in het onderwijs, die gevolgen kunnen hebben binnen een school.

Om er voor te zorgen dat een schoolmaatschappelijk werker optimaal gaat functioneren, moet er gekeken worden naar de vraag wat een schoolmaatschappelijk werker eigenlijk te bieden heeft. Hierboven zijn de taken van het schoolmaatschappelijk werk al beschreven. Er wordt vanuit gegaan dat scholen alleen zullen investeren in schoolmaatschappelijk werk wanneer het aanbod hiervan nauw aansluit bij hun behoeften.

Het aanbod van het schoolmaatschappelijk werk wordt als volgt omschreven:

- de zorg voor leerlingen met problemen in de onderwijsleersituatie staat centraal;
- het schoolmaatschappelijk werk kan aan die zorg een bijdrage leveren door zich te richten op verhelderen van de posities van ouders en school, en het bevorderen van communicatie tussen deze beide partijen;
- belangrijk is dit te doen door de situatie van de leerling op school en de invloed (positief of negatief) van de thuissituatie op de onderwijsleersituatie te onderzoeken;
- aanbevelingen doen over probleemoplossende activiteiten (zowel naar school als naar de ouders);
- dit kan in relatie tot het gezin de vorm aannemen van steun bij de contacten met school, of begeleiding bij de aanpak van de leerling thuis. In relatie tot de school kan het gaan om steun bij de contacten met de ouders, of om adviezen over de aanpak van de leerling op school;
- het schoolmaatschappelijk werk zal daar waar nodig samenwerken met andere instanties buiten de school.

§ 3.5 Positie van de schoolmaatschappelijk werker binnen de school

De schoolmaatschappelijk werker is verbonden aan de school of werkt schoolgericht. De schoolmaatschappelijk werker behoort tot het zorgteam en het zorgadviesteam en staat in collegiaal opzicht apart van het schoolteam. Voor deze positie is bewust gekozen. Een schoolmaatschappelijk werker kan optimaal functioneren als deze afstand neemt van bepaalde zaken zoals schoolbelangen, vooronderstellingen ten opzichte van ouders of opvattingen over de manier van opvoeden.

Er zijn een aantal aspecten die het werk van een schoolmaatschappelijk werker kunnen vergemakkelijken zoals een goede organisatie van de leerlingenzorg. Scholen zijn tegenwoordig verplicht een leerlingvolgsysteem in te stellen. Hierin worden de schoolresultaten van leerlingen vastgelegd, meestal gecombineerd met kenmerken van de leerling op het gebied van zijn sociaal-emotioneel functioneren.

De school is een belangrijk secundair leefmilieu voor leerlingen en daarmee een belangrijke signaleringsplek voor gedrags- en ontwikkelingsproblematiek. Daarnaast is het een laagdrempelige voorziening voor leerlingen, ouders en de school. Een schoolmaatschappelijk werker werkt outreachend. De aanpak van gedrags- en ontwikkelingsproblemen dienen zoveel mogelijk binnen de school en het gezin opgelost te worden. Belangrijk is dat het schoolmaatschappelijk werk nauw samenwerkt met andere disciplines in de zorg voor de leerling.

De meeste scholen worden bezocht door scholieren uit verschillende culturen. Het schoolmaatschappelijk werk is zich bewust van de verschillende culturele achtergronden en past het methodische handelen hierop aan. Bij ernstigere problemen draagt het schoolmaatschappelijk werk bij aan een zorgvuldige verwijzing naar speciale onderwijsvoorzieningen of geïndiceerde jeugdzorg, o.a. door sociale rapportage.

Hoofdstuk 4 Onderzoeksresultaten

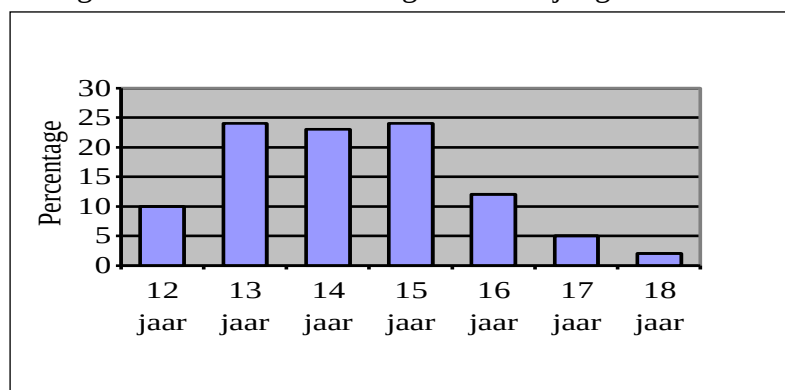
In dit hoofdstuk worden de behaalde resultaten uit de enquêtes met de leerlingen en mentoren weergegeven. Daarnaast wordt ook de visie van zowel de sectordirecteuren als de leerlingenbegeleiders weergegeven.

§ 4.1 Resultaten enquêtes leerlingen

De resultaten zijn gerangschikt naar de categorieën waarop de leerlingen zijn bevraagd. De resultaten zijn verwerkt in grafieken met een bijbehorende toelichting.

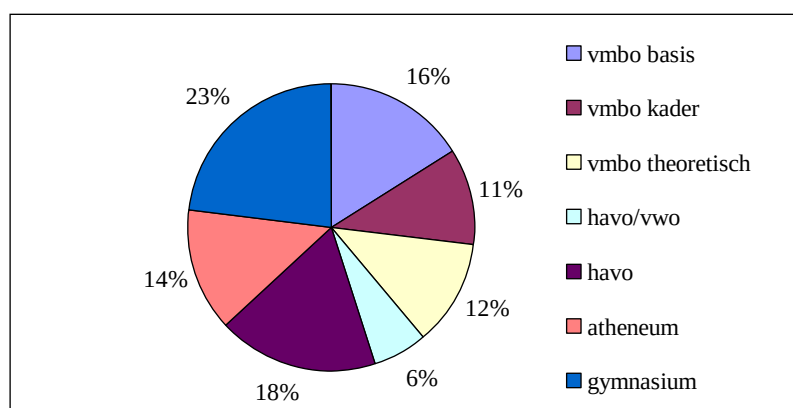
§ 4.1.1 Algemeen

Van de leerlingen die zijn ondervraagd is een meerderheid van 55% een meisje. De overige 45% van de ondervraagden is een jongen.

Figuur 2: verdeling van leerlingen naar leeftijd

De meeste respondenten in dit onderzoek zijn tussen de 13 en 15 jaar oud. Dit is 71% van de respondenten. 10% van de respondenten is 12 jaar oud. Daarnaast is er een groep van 12% 16 jaar oud. De groep met de leeftijd van 17 jaar is vertegenwoordigd met 5 %. Slechts 2 % van de respondenten is 18 jaar.

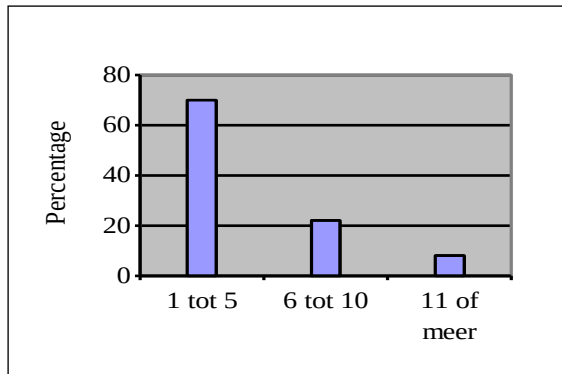

Figuur 3: verdeling van leerlingen naar leerweg

Volgens het bovenstaande cirkeldiagram volgt 16% van de respondenten de leerweg vmbo basis. Van de respondenten volgt 11% het vmbo kader. De groep die de leerweg vmbo theoretisch volgt is 12%. Havo/vwo wordt vertegenwoordigd door 6%. Daarnaast volgen respectievelijk 18%, 14% en 23% het havo, het atheneum en het gymnasium.

§ 4.1.2 Persoonlijke onderwerpen

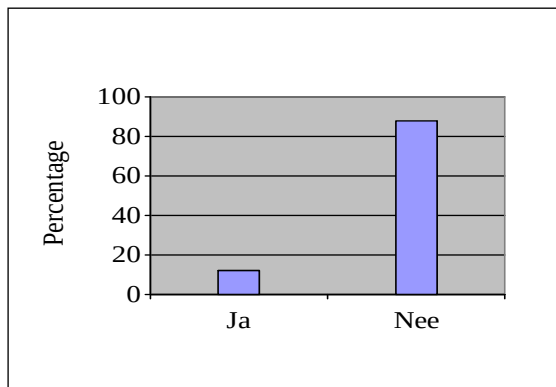
Alcoholgebruik onder leerlingen

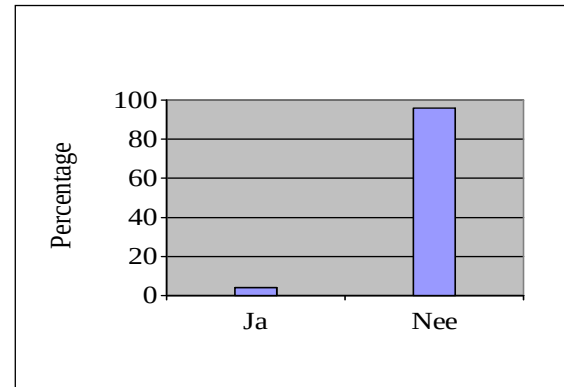
Figuur 4: verdeling van leerlingen naar aantal glazen alcohol per week

Uit onderzoek blijkt dat 48% van de respondenten wel eens alcohol drinkt. De overige groep respondenten van 52% geeft aan geen alcohol te nuttigen.

Van de 48% leerlingen die wel eens alcohol nuttigt, drinkt 70% van de leerlingen één tot vijf glazen alcohol per week. De groep leerlingen van 22% drinkt zes tot tien glazen alcohol per week. De overige 8% geeft aan 11 of meer glazen per week te nuttigen.

Figuur 5: verdeling van leerlingen naar problemen als gevolg van alcoholgebruik

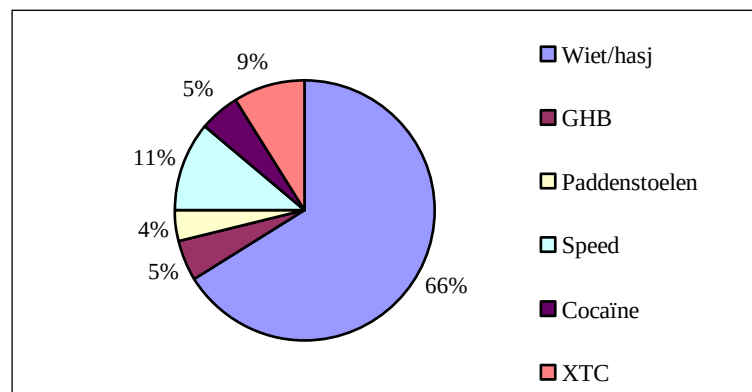
Figuur 6: verdeling van leerlingen naar hulp bij alcoholgebruik

Een meerderheid van 88% van de respondenten geeft aan geen problemen te hebben ervaren door het drinken van alcohol. Slechts 12% van de respondenten heeft wel eens problemen gekregen door het drinken van alcohol.

Van de 12% die aangegeven hebben problemen te hebben ervaren door het drinken van alcohol, zou 4% van de respondenten hierbij wel hulp willen hebben. De overige respondenten geven aan hierbij geen hulp te willen hebben, dit geldt voor een groep van 88%.

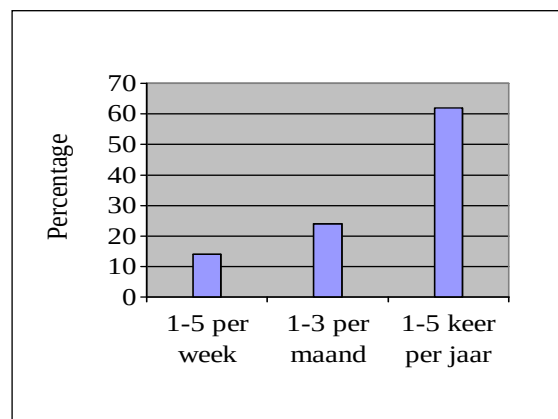
Drugsgebruik onder leerlingen

Wat betreft het drugsgebruik onder de leerlingen op het Vechtdal College, geeft 92% aan geen drugs te gebruiken. Van de respondenten geeft 8% aan drugs te gebruiken.

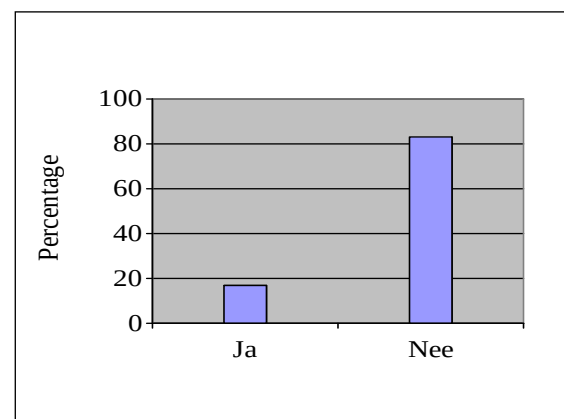

Figuur 7: verdeling tussen leerlingen naar soorten drugsgebruik

Van de 8% respondenten die aangegeven hebben drugs te gebruiken, gebruikt het merendeel van 66% wiet of hasj. GHB wordt door 5% gebruikt. De groep die paddenstoelen gebruikt is 4%. Daarnaast gebruiken respectievelijk 11%, 5% en 9%, de drugssoorten speed, cocaïne en XTC.

Figuur 8: verdeling tussen leerlingen naar aantal keren gebruik van drugs

Figuur 9: verdeling tussen leerlingen naar problemen als gevolg van drugsgebruik

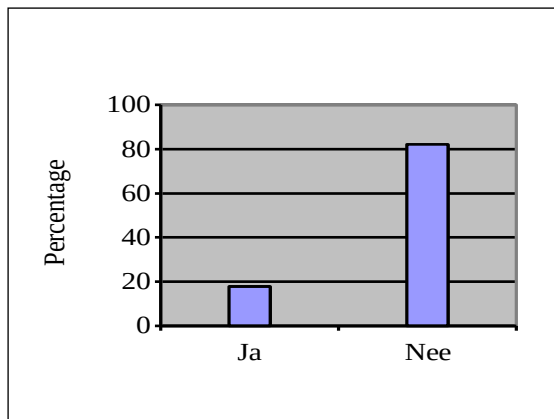
Van de leerlingen die aangegeven hebben drugs te gebruiken, zegt 14% dit 1 tot 5 keer per week te doen. Daarnaast heeft 24% aangegeven 1 tot 3 keer per maand drugs te gebruiken. De grootste groep van 62% gebruikt 1 tot 5 keer per jaar drugs.

Volgens bovenstaande grafiek geeft 17% van de respondenten aan wel eens problemen gehad te hebben door het gebruik van drugs. Van het aantal respondenten dat drugs gebruikt, ondervindt 83% hier geen problemen van.

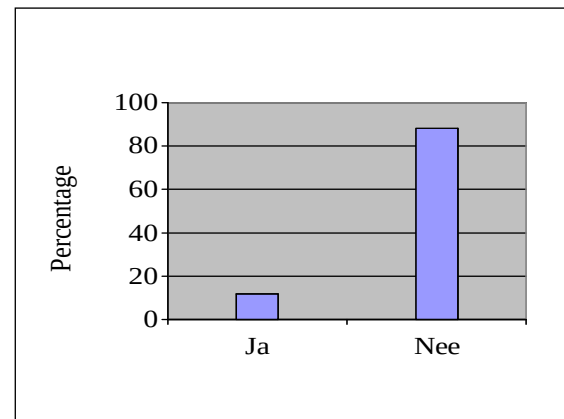
Uit onderzoek blijkt dat geen van de respondenten aangeeft hulp te willen hebben bij de problemen die het gevolg zijn van drugsgebruik.

Pesten

Van de groep leerlingen die ondervraagd is, geeft 38% aan wel eens gepest te zijn. De meerderheid van 62% van de leerlingen is niet gepest.

Figuur 10: verdeling van leerlingen naar problemen als gevolg van pesten

Figuur 11: verdeling van leerlingen naar hulp bij pesten

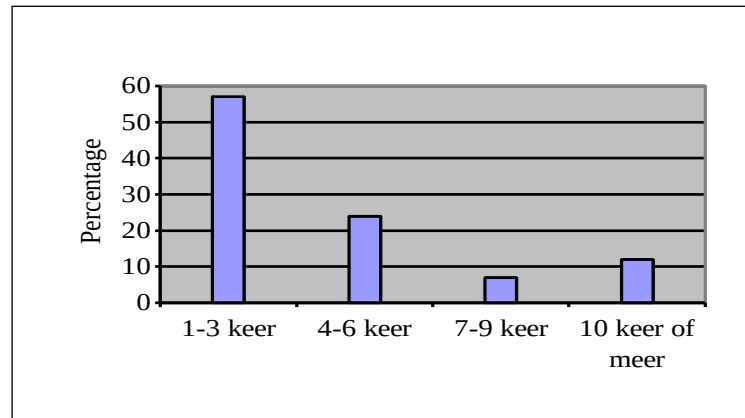
Van de groep leerlingen die met ja heeft geantwoord op de vraag of ze wel eens gepest zijn, ervaart 18% hier nu nog problemen door. Hierbij zou 12% van de leerlingen wel hulp willen hebben. De groep leerlingen die geen problemen ervaart door het pesten is 82%. Van de groep leerlingen die gepest wordt, wil 88% hierbij geen hulp.

Thuisituatie

Aan alle leerlingen is gevraagd of er bij hen thuis problemen binnen het gezin zijn. Een groep van 83% geeft aan dat er geen problemen zijn binnen het gezin. De overige 17% zegt wel problemen te ervaren binnen het gezin. Daarvan geeft 30% aan behoefte te hebben hier met iemand over te praten.

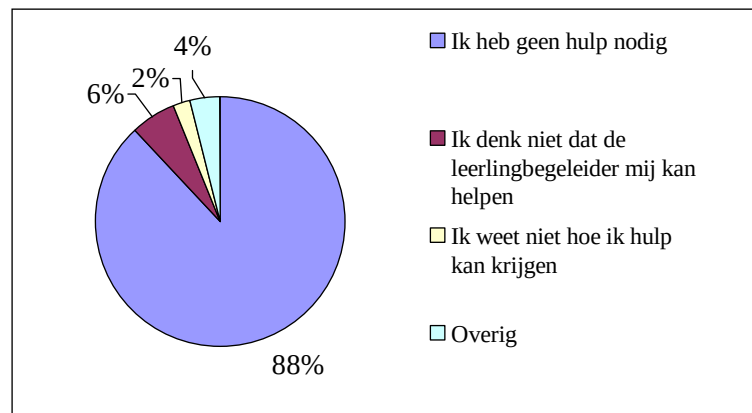
§ 4.1.3 Leerlingbegeleiders

Bovenstaande grafiek laat zien dat 25% van de respondenten wel eens een bezoek heeft gebracht aan de leerlingbegeleider. Een grote groep ondervraagden van 75% heeft aangegeven daar nog nooit te zijn geweest.

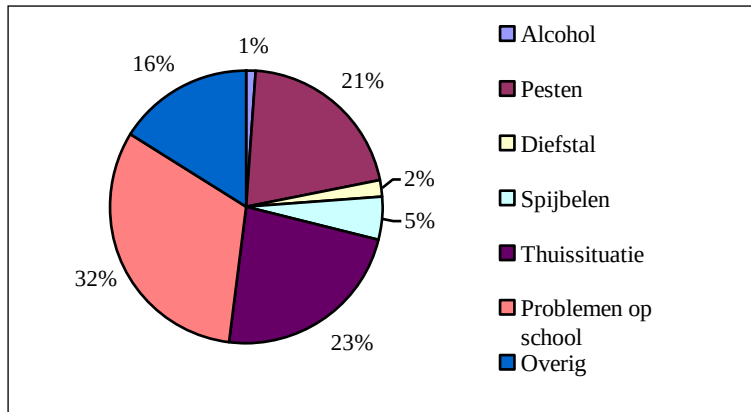
Figuur 12: verdeling van leerlingen naar het aantal bezoeken aan leerlingbegeleiders

Van de leerlingen die wel eens ondersteund zijn door een leerlingbegeleider, is 57% er één tot drie keer geweest. Een andere groep leerlingen van 24% geeft aan vier tot zes keer de leerlingbegeleider te hebben bezocht. De groep leerlingen die zeven tot negen keer bij een leerlingbegeleider is geweest, bedraagt 7%. 12% van de ondervraagden heeft de leerlingbegeleider tien keer of meer bezocht.

Figuur 13: verdeling van leerlingen naar reden geen gebruik leerlingbegeleiders

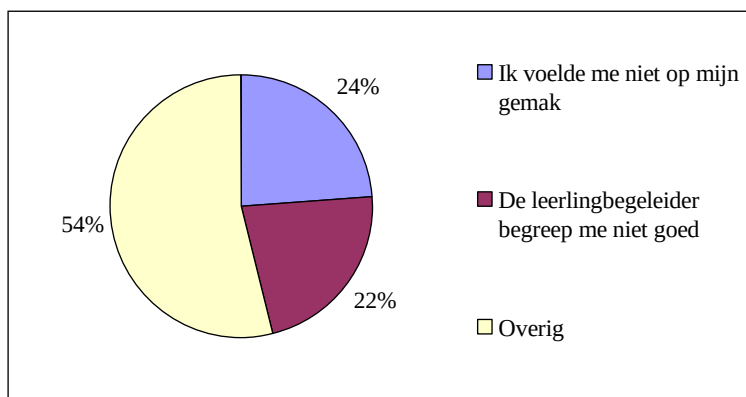
Er is een groep die geen gebruik maakt van leerlingbegeleiders. Als reden noemt 88% van de respondenten dat zij geen hulp nodig hebben. Van de respondenten geeft 6% aan dat zij denken dat de leerlingbegeleider hen niet kan helpen. Een groep leerlingen van 2% weet niet hoe hij/zij de hulp kan krijgen. Van de leerlingen geeft 4% een andere reden aan dan de genoemde opties. Het gaat hierbij om de volgende redenen: de leerling wordt al ondersteund door een andere instantie, de leerling maakt gebruik van zijn eigen sociaal netwerk en de leerlingen geven aan dat ze denken dat de leerlingbegeleider hen niet goed begrijpen zal.

Figuur 14: verdeling van leerlingen naar reden bezoek leerlingbegeleider

Van de groep leerlingen die wel eens een leerlingbegeleider heeft bezocht, ging 32% heen vanwege problemen op school. Problemen in de thuissituatie blijkt bij 23% van de leerlingen de reden te zijn om naar een leerlingbegeleider toe te stappen. Voor 21% van de leerlingen was pestgedrag de reden om hulp te zoeken. Daarnaast gaan respectievelijk 1%, 2% en 5% naar de leerlingbegeleider met problemen op het gebied van alcohol, diefstal en spijbelen. Sommige leerlingen gaan met een andere reden naar de leerlingbegeleider dan de aangegeven opties (16%). Redenen die leerlingen zelf benoemd hebben waren onder andere: psychische problematiek, seksualiteit, keuzevakkenpakket en gedragsstoornissen zoals ADHD en ADD.

Van de groep leerlingen die hulp heeft gezocht bij een leerlingenbegeleider, was de geboden hulp voor 63% effectief. Een groep van 37% van de leerlingen geeft aan niets aan de hulp van de leerlingbegeleider te hebben gehad.

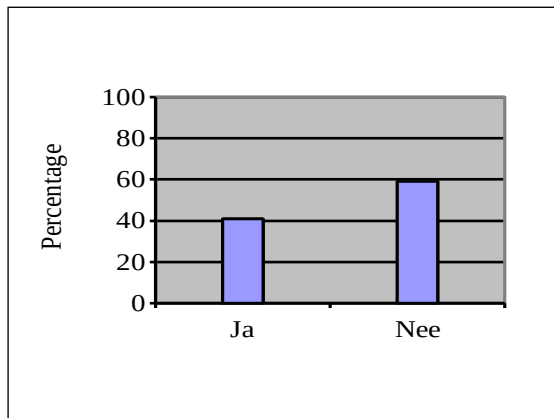

Figuur 15: verdeling van leerlingen naar reden hulp leerlingbegeleider niet effectief

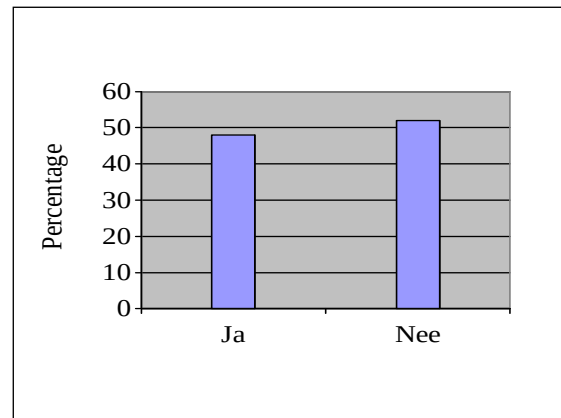
Van de 37% van de respondenten die niets aan de ondersteuning van de leerlingbegeleider heeft gehad, zegt 24% dat dit komt doordat ze zich niet op hun gemak voelden bij de leerlingbegeleider. Een andere reden die leerlingen benoemen is dat de leerlingbegeleider hen niet goed begreep, dit geldt voor een groep van 22%.

Er is een overige groep van 54% die andere redenen aangeeft dan de genoemde opties. Het gaat hierbij om de volgende redenen: de leerlingbegeleider kan geen hulp bieden bij de problemen van de leerling, verder ontbreekt de motivatie bij de leerling doordat zij verplicht een bezoek moesten brengen. Daarnaast hadden sommige leerlingen het gevoel dat hun probleem genegeerd werd door de leerlingbegeleider.

§ 4.1.4 Schoolmaatschappelijk werk

Figuur 16: verdeling van leerlingen naar kennis van schoolmaatschappelijk werk

Figuur 17: verdeling van leerlingen naar spreekuur schoolmaatschappelijk werk

Van de leerlingen weet 41% wat schoolmaatschappelijk werk is. Het merendeel van 59% van de ondervraagden weet niet wat schoolmaatschappelijk werk inhoudt.

Figuur 16 toont aan dat 48% van de ondervraagden naar het spreekuur van het schoolmaatschappelijk werk zou gaan, als ze een probleem zouden hebben.

Van de ondervraagden is 52% niet van plan om het spreekuur te bezoeken. De redenen om niet naar het spreekuur toe te gaan zijn: leerlingen hebben geen vragen of problemen, leerlingen willen niet met 'iedereen' over hun problemen praten, sommige leerlingen hebben de angst om naar een spreekuur te gaan en ze zijn bang om gepest te worden.

§ 4.1.5 Samenhang tussen verschillende factoren

De volgende tabellen gaan over de samenhang tussen de verschillende factoren die significant zijn. De p-waarde is dan kleiner of gelijk aan 0,005. De p-waarde geeft aan hoe extreem de gevonden waarde voor de toetsingsgrootte in de verdeling onder de nulhypothese is. Hoe kleiner de p-waarde, hoe extremer de uitkomst.⁸

Tabel 1: samenhang tussen leerweg en alcoholgebruik

	Ja	Nee
Vmbo basis	8	8
Vmbo kader	7	3
Vmbo theoretisch	5	7
Havo/vwo	2	4
Havo	11	7
Atheneum	4	10
Gymnasium	11	13
Totaal	48%	52%

Tabel 2: samenhang tussen leeftijd en alcoholgebruik

	Ja	Nee
12 jaar	1	9
13 jaar	6	18
14 jaar	8	15
15 jaar	15	8
16 jaar	10	2
17 jaar	4	1
18 jaar	2	0
Totaal	43%	47%

Tabel 1 laat het verband zien tussen de leerwegen en het alcoholgebruik. De leerlingen die de leerweg vmbo basis, vmbo kader en havo volgen, drinken in verhouding tot de andere leerwegen meer alcohol. Respectievelijk gaat het hier om 8%, 7% en 11%. De leerlingen op het Havo/Vwo en Atheneum drinken daarentegen het minste alcohol.

Tabel 2 laat zien dat de leerlingen met de leeftijd van 15 en 16 jaar gemiddeld het meeste alcohol drinken.

Tabel 3: samenhang tussen leeftijd en het aantal glazen alcohol per week

	1 – 5 glazen	6 – 10 glazen	11 of meer glazen
12 jaar	3	0	0
13 jaar	8	1	2
14 jaar	14	7	2
15 jaar	20	7	2
16 jaar	10	8	2
17 jaar	3	3	3
18 jaar	2	2	1
Totaal	60%	28%	12%

De leerlingen die gemiddeld het meeste alcohol drinken bevinden zich in de leeftijdscategorie van 14 tot 15 jaar. Deze leerlingen drinken gemiddeld één tot vijf glazen alcohol per week.

⁸ <http://nl.wikipedia.org/wiki/P-waarde>

Tabel 4: samenhang tussen leerweg en aantal glazen alcohol per week

	1 – 5 glazen	6 – 10 glazen	11 of meer glazen
Vmbo basis	12	4	1
Vmbo kader	12	2	1
Vmbo theoretisch	9	2	0
Havo/vwo	2	0	1
Havo	11	9	3
Atheneum	6	1	1
Gymnasium	17	4	2
Totaal	69%	22%	9%

De leerlingen die alcohol drinken, drinken over het algemeen maar één tot vijf glazen alcohol per week. Dit geldt voor bijna alle leerwegen. Opvallend is dat op het havo hoog gescoord wordt in alle drie de categorieën.

Tabel 5: samenhang tussen leerweg en drugsgebruik

	Ja	Nee
Vmbo basis	1	15
Vmbo kader	0	10
Vmbo theoretisch	0	12
Havo/vwo	1	5
Havo	3	16
Atheneum	1	13
Gymnasium	2	21
Totaal	8%	92%

Tabel 6: samenhang tussen leerweg en de problemen n.a.v. drugsgebruik

	Ja	Nee
Vmbo basis	0	14
Vmbo kader	3	0
Vmbo theoretisch	0	3
Havo/vwo	0	7
Havo	14	24
Atheneum	0	7
Gymnasium	0	28
Totaal	17%	83%

Uit de tabel blijkt dat op het Vechtdal College het drugsgebruik onder leerlingen laag is. Slechts 8% van de leerlingen geeft aan drugs te gebruiken. Dit zijn voornamelijk leerlingen die de leerweg havo volgen, dit is 3% van het totaal percentage.

Alle vmbo-kaderleerlingen die aangegeven hebben drugs te gebruiken, ondervinden hier problemen door. Op het havo heeft 14% van de leerlingen problemen als gevolg van drugsgebruik. Gezien het totaalpercentage drugsgebruik ondervindt 17% van de leerlingen hier problemen door. Opvallend is dat alle leerlingen geen hulp willen hebben bij de problemen als gevolg van drugs.

Tabel 7: samenhang tussen leerweg en pesten

	Ja	Nee
Vmbo basis	9	8
Vmbo kader	4	7
Vmbo theoretisch	4	7
Havo/vwo	2	4
Havo	6	11
Atheneum	4	10
Gymnasium	10	14
Totaal	39%	61%

Deze tabel laat zien dat 61% van de leerlingen niet gepest wordt. Daarentegen wordt 39% van de leerlingen wel gepest. Hieruit blijkt dat pesten een veel voorkomend probleem is. Op het vmbo basis is het aantal leerlingen dat gepest wordt in verhouding hoger dan het aantal leerlingen dat niet gepest wordt.

Tabel 8: samenhang tussen leerweg en een bezoek aan leerlingbegeleiders

	Ja	Nee
Vmbo basis	9	9
Vmbo kader	2	8
Vmbo theoretisch	2	10
Havo/vwo	0	6
Havo	4	14
Atheneum	3	11
Gymnasium	6	18
Totaal	24%	76%

De onderzoeksresultaten geven aan dat de leerlingen op het vmbo naar verhouding vaker een bezoek brengen aan een leerlingbegeleider. Opmerkelijk is dat geen enkele leerling op het havo/vwo een bezoek heeft gebracht aan een leerlingbegeleider.

Tabel 9: samenhang tussen leerweg en reden bezoek aan leerlingbegeleider

	Alcohol	Pesten	Diefstal	Spijbelen	Thuisituatie	Problemen op school	Overig
Vmbo basis	0	7	1	1	5	13	4
Vmbo kader	0	4	0	3	2	1	0
Vmbo theoretisch	0	4	0	0	2	1	3
Havo	1	2	1	1	5	2	5
Atheneum	0	4	0	1	1	2	3
Gymnasium	0	4	0	0	7	8	2
Totaal	1%	25%	2%	6%	22%	27%	17%

Pesten en problemen op school zijn de meest voorkomende redenen waarmee leerlingen naar een leerlingbegeleider gaan. Het gaat hier respectievelijk om 25% en 27%. Daarnaast zijn ook problemen in de thuisituatie van leerlingen een aanleiding om een bezoek te brengen aan de leerlingbegeleider.

Tabel 10: samenhang tussen leerweg en kennis van het schoolmaatschappelijk werk

	Ja	Nee
Vmbo basis	5	11
Vmbo kader	4	6
Vmbo theoretisch	4	8
Havo/vwo	1	5
Havo	11	7
Atheneum	5	9
Gymnasium	12	12
Totaal	42%	58%

Aan de leerlingen is de vraag gesteld of ze weten wat het schoolmaatschappelijk werk inhoudt. Van de leerlingen zegt 42% te weten wat schoolmaatschappelijk werk is. Uit de tabel blijkt dat voornamelijk leerlingen van het havo en het gymnasium weten wat schoolmaatschappelijk werk inhoudt.

Tabel 11: samenhang tussen leerweg en bezoek aan spreekuur schoolmaatschappelijk werk

	Ja	Nee
Vmbo basis	12	5
Vmbo kader	4	6
Vmbo theoretisch	5	7
Havo/vwo	4	2
Havo	6	12
Atheneum	6	7
Gymnasium	12	12
Totaal	49%	51%

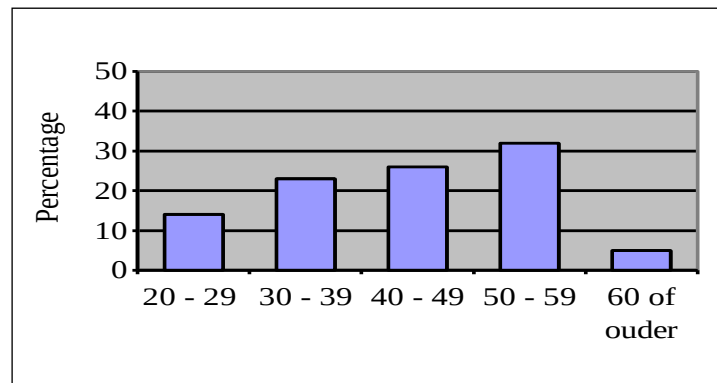
Indien er een spreekuur voor schoolmaatschappelijk werk op het Vechtdal College zou komen, zou bijna de helft van de leerlingen hier een bezoek aan brengen indien zij een probleem hebben. De meerderheid van de leerlingen van het vmbo basis en het havo/vwo geeft aan naar het spreekuur te willen.

§ 4.2 Resultaten enquêtes mentoren

De resultaten zijn gerangschikt naar de categorieën waarop de mentoren zijn bevraagd. De resultaten zijn verwerkt in grafieken met een bijbehorende toelichting.

§ 4.2.1 Algemeen

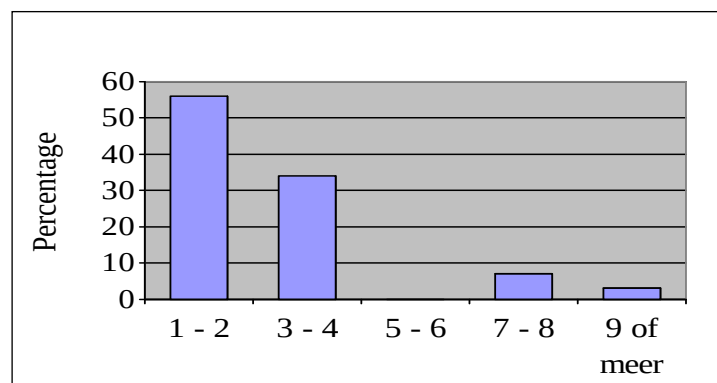
Van de mentoren die zijn ondervraagd is een meerderheid van 54% een man. De overige 46% van de ondervraagden is een vrouw.

Figuur 18: verdeling van mentoren naar leeftijd

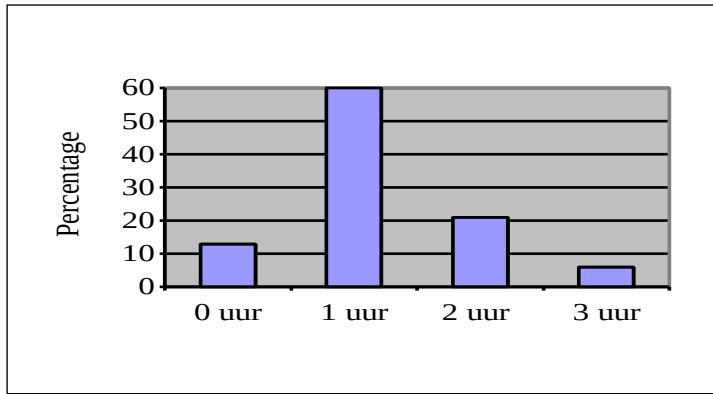
De meeste respondenten in dit onderzoek zijn tussen de 50 en 59 jaar oud. Dit is 32% van de respondenten. Een groep van 14% van de respondenten is tussen de 20 en 29 jaar oud. Daarnaast is er een groep van 23% tussen de 30 en 39 jaar oud. De groep met de leeftijd tussen de 40 en 49 jaar is vertegenwoordigd door 26%. Slechts 5 % van de respondenten is 60 jaar of ouder.

§ 4.2.2 Mentoraat

Figuur 19: verdeling van mentoren naar mentortijd

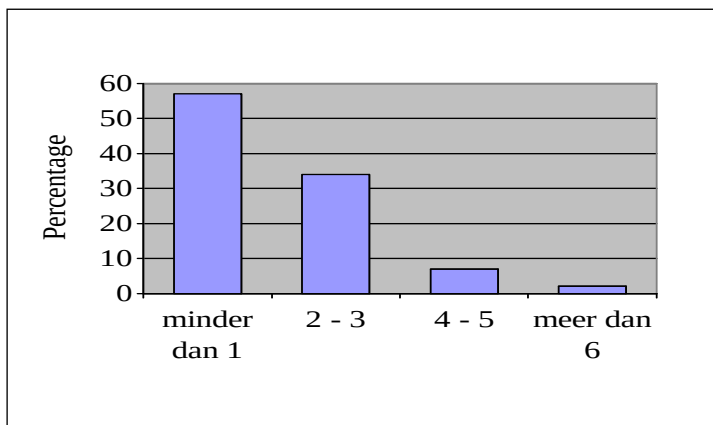
Het merendeel van 56% geeft aan één tot twee uur per week aan het mentoraat te besteden. Daarnaast besteedt 34% van de mentoren drie tot vier uur per week aan het mentoraat. Geen enkele respondent besteedt vijf tot zes uur aan het mentoraat. De groep die zeven tot acht uur per week aan het mentoraat besteedt wordt vertegenwoordigd door 7%. Slechts 3% van de respondenten zegt negen of meer uur per week te besteden.

Figuur 20: verdeling van mentoren naar officiële mentortijd

Aan alle mentoren is gevraagd hoeveel tijd zij officieel per week krijgen voor het uitoefenen van het mentoraat. Een groep van 13% geeft aan dat hij of zij geen tijd krijgt om het mentoraat uit te oefenen. Het merendeel van 60% mag officieel één uur per week besteden aan het mentoraat. De groep die twee en drie uur per week mogen besteden aan het mentoraat is respectievelijk 21% en 6%.

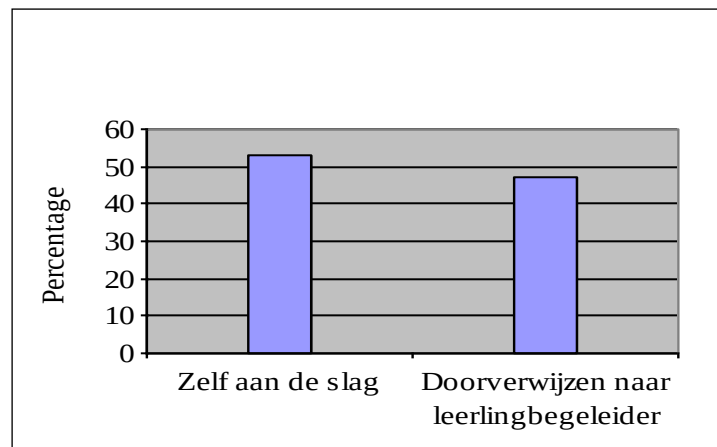
De respondenten is de vraag gesteld of zij ook een vast mentoruur hebben voor de leerlingen. 30% van de respondenten geeft aan geen vast mentoruur te hebben voor de leerlingen. Een grote groep van de ondervraagden van 70% geeft aan wel een vast mentoruur voor de leerlingen te hebben.

Figuur 21: verdeling mentoren en de hoeveelheid tijd die besteed wordt aan persoonlijke problemen

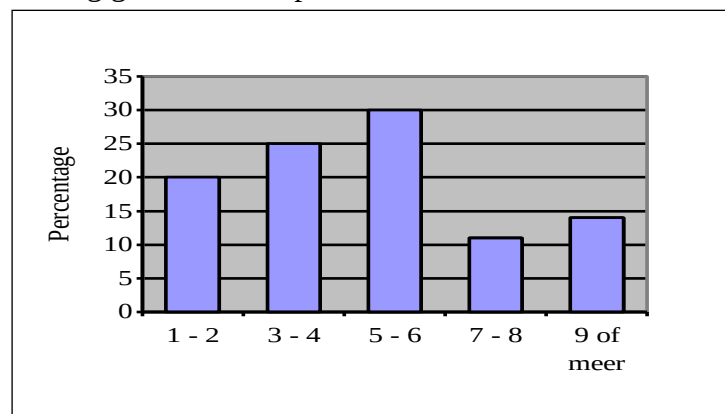
Aan de respondenten is gevraagd hoeveel tijd zij gemiddeld besteden aan leerlingen met persoonlijke problemen als zij kijken naar de totale tijd die ze besteden aan het mentoraat. Daarnaast besteedt 57% minder dan één uur aan de persoonlijke problemen van zijn mentorleerlingen. Een groep van 34% besteedt twee tot drie uur aan persoonlijke problemen. De groep respondenten die vier tot vijf uur besteden is 7%. Slechts 2% besteedt meer dan zes uur aan de persoonlijke problemen.

§ 4.2.3 Signaleren van problemen

Figuur 22: verdeling mentoren en signaleren van problemen

Figuur 22 toont aan dat 47% van de ondervraagden de leerling zou doorverwijzen naar een leerlingbegeleider als er sprake is van persoonlijke problemen. De groep die zelf aan de slag gaat met deze problemen is 53%.

Figuur 23: verdeling mentoren en aantal mentorleerlingen met persoonlijke problemen

Het merendeel van 30% zegt dat in zijn mentorklas ongeveer vijf tot zes leerlingen persoonlijke problemen hebben. Een groep mentoren van 25% geeft aan drie tot vier leerlingen in de mentorklas te hebben die persoonlijke problemen ervaren. De groep mentoren die ‘en tot twee leerlingen, zeven tot acht leerlingen en negen of meer leerlingen met persoonlijke problemen kent, zijn respectievelijk 20%, 11% en 14%.

§ 4.2.4 Samenhang tussen verschillende factoren

De volgende tabellen gaan over de samenhang tussen de verschillende factoren die significant zijn. De p-waarde is kleiner of gelijk aan 0,005. De p-waarde geeft aan hoe extreem de gevonden waarde voor de toetsingsgrootte in de verdeling onder de nulhypothese is. Hoe kleiner de p-waarde, hoe extremer de uitkomst.

Tabel 12: samenhang tussen leerweg en tijd die besteedt wordt aan het mentoraat

	1 – 2 uur	3 – 4 uur	5 – 6 uur	7 – 8 uur	Meer dan 9 uur
Vmbo	36	22	0	7	2
Havo/vwo	10	4	0	0	0
Havo	5	7	0	0	0
Atheneum	5	2	0	0	0
Totaal	56%	35%	0%	7%	2%

De tabel hierboven geeft het aantal uren per week weer dat mentoren besteden aan het mentoraat. Opvallend is dat mentoren op het vmbo de meeste tijd besteden aan het mentoruur in vergelijking tot de andere leerwegen. Respectievelijk is dit 36% en 22%. Alle mentoren geven aan dat ze één tot twee uur per week besteden aan het mentoraat. Dit geldt voor 56% van de mentoren.

Tabel 13: samenhang tussen leerweg en de officiële tijd voor het mentoraat

	0 uur	1 uur	2 uur	3 uur
Vmbo	10	29	18	5
Havo/vwo	3	13	0	0
Havo	0	11	3	0
Atheneum	0	8	0	0
Totaal	13%	61%	21%	5%

Opmerkelijk is dat de meeste mentoren één uur officiële tijd krijgen voor het mentoruur, maar in werkelijkheid hier meer tijd aan besteden. Een groep van 13% van de mentoren geeft aan dat ze geen officiële tijd krijgen voor begeleiding van de mentorleerlingen.

Tabel 14: samenhang tussen leerweg en de tijd die besteedt wordt aan persoonlijke problemen

	Minder dan 1 uur	2 – 3 uur	4 – 5 uur	Meer dan 6 uur
Vmbo	34	25	7	2
Havo/vwo	7	7	0	0
Havo	9	2	0	0
Atheneum	7	0	0	0
Totaal	57%	34%	7%	2%

Het merendeel van de mentoren besteedt minder dan één uur per week aan de persoonlijke problemen van de leerlingen. Dit is 57%. De mentoren van het vmbo hebben hier het grootste aandeel in namelijk 34%. Opvallend is dat de mentoren op het atheneum weinig tijd van het mentoraat besteden aan persoonlijke problemen.

§ 4.3 Visie sectordirecteuren op leerlingenzorg

Tijdens het mondelinge interview met de sectordirecteuren zijn, in belang van ons onderzoek, de volgende onderwerpen aan bod gekomen: *de huidige zorgstructuur, leerlingbegeleiding en visie op het schoolmaatschappelijk werk*. Uit het gesprek met de sectordirecteuren van het vmbo en havo/vwo zijn de belangrijkste en meest voorkomende reacties samengevat in bovenstaande onderwerpen.

De huidige zorgstructuur

Het Vechtdal College wil een school zijn met de beste zorg voor leerlingen, mentoren en de overige medewerkers. De school vindt het belangrijk dat leerlingen goed in hun vel zitten en dat leerlingen zich veilig voelen op school. Wanneer er sprake is van een goed welbevinden van de leerling kan dit van positieve invloed zijn op de prestaties van leerlingen. Een goed welbevinden van de leerlingen is niet altijd vanzelfsprekend. Daarom is ervoor gekozen om mentoren aan te stellen. Mentoren behoren niet alleen oog te hebben voor cijfers en prestaties maar een mentor behoort zijn leerlingen te kennen en dient contacten met het thuisfront te onderhouden. Kleine problemen dienen mentoren zelf met hun leerlingen te bespreken. Er moet sprake zijn van integraliteit: een mentor hoort ook aandacht te hebben voor de zorg voor leerlingen. Bij keuzeproblemen met betrekking tot een schoolkeuze kan er doorverwezen worden naar een decaan. Op het moment dat er sprake is van sociaal-emotionele problemen kan er afhankelijk van het probleem worden doorverwezen naar de leerlingbegeleider. Wanneer de problematiek uitstijgt boven de grenzen, competenties en vaardigheden van de leerlingbegeleider kunnen leerlingen worden doorverwezen naar externe instellingen. Het gaat dan vaak om complexere problematiek waarbij professionele hulp geboden wordt door instellingen zoals Carinova, Bureau Jeugdzorg, Algemeen Meldpunt Kindermishandeling, Raad voor de Kinderbescherming, etc.

Leerlingbegeleiding

Leerlingenzorg is een belangrijke taak op het Vechtdal College. De school heeft niet alleen de taak om kennisoverdracht te bieden, maar heeft daarnaast ook een ‘opvoedende’ taak. Het doel van leerlingbegeleiding is om ervoor te zorgen dat leerlingen zich veilig en goed voelen zowel binnen als buiten de school. Op het moment dat er signalen zijn dat er iets mis is met het welzijn van de leerling, kan een mentor de leerling doorverwijzen naar een leerlingbegeleider. Er is dan sprake van ‘Norming before storming’. Dit is het vroegtijdig signaleren en aanpakken van problemen waardoor complexere problematiek voorkomen zou kunnen worden. De zorg van leerlingbegeleiders moet er toe leiden dat leerlingen zelf in staat zijn om problemen op te lossen.

Visie op het schoolmaatschappelijk werk

Schoolmaatschappelijk werk is nog een onbekend terrein voor het Vechtdal College. Indien de problematiek van de leerling de competenties en vaardigheden van een leerlingbegeleider te boven gaan, worden externe instellingen ingeschakeld. In plaats van te verwijzen naar externe instellingen zou het schoolmaatschappelijk werk hier een uitkomst kunnen bieden. Binnen de huidige zorgstructuur bestaat er een kloof tussen school en thuis. Het schoolmaatschappelijk werk zou hier een brug kunnen vormen. Indien leerlingen alleen met hun problemen op school worden geholpen en de situatie thuis onveranderd blijft, zal de geboden hulp van leerlingenbegeleiders niet altijd effectief zijn. Hieruit blijkt dat het belangrijk is dat school en thuis dichterbij elkaar gebracht wordt.

§ 4.4 Visie leerlingbegeleiders op leerlingenzorg

Tijdens het mondelinge interview met de leerlingbegeleiders zijn, in belang van ons onderzoek, de volgende onderwerpen aan bod gekomen: *problematiek onder leerlingen, de taken van een leerlingbegeleider, grenzen & vaardigheden en competenties van een leerlingbegeleider, de huidige zorgstructuur en visie op het schoolmaatschappelijk werk*. Uit het gesprek met de leerlingbegeleiders van het vmbo en havo/vwo zijn de belangrijkste en meest voorkomende reacties samengevat aan de hand van bovenstaande onderwerpen.

Problematiek onder leerlingen

Over het algemeen worden er op het vmbo meer problemen gesignaleerd dan op het havo en het vwo. Binnen de sectoren tl, havo en het vwo worden de problemen onder leerlingen door leerlingbegeleiders als pittig ervaren. De leerlingen kunnen hun problemen goed ‘verbergen’ waardoor deze problemen minder snel gesignaleerd zullen worden. Gedragsproblematiek is één van de redenen dat er meer problemen gesignaleerd worden op het vmbo. De reden hiervoor is dat leerlingen met PDD-NOS, ADHD of een andere stoornis zich minder goed kunnen concentreren waardoor ze vaker op een lager niveau leren. Ook is er op het vmbo sprake van meer problematiek in de thuissituatie. Er heerst momenteel veel onrust binnen gezinnen, zoals echtscheidingen, relationele problemen, financiële problemen, etc.

Tegenwoordig moeten leerlingen meer keuzes maken, zowel op school als thuis. Leerlingen moeten bijvoorbeeld vroegtijdig aangeven welk profiel of studierichting zij willen gaan volgen. Dit leidt er toe dat leerlingen moeilijker van richting kunnen veranderen en hun toekomst eigenlijk al vast hebben gelegd. Hierdoor neemt de druk op leerlingen toe. Dit kan ertoe leiden dat leerlingen in een dip of depressie terechtkomen. Problemen rondom alcohol en drugs komen ook op het Vechtdal College voor. Voor ouders worden er daarom informatieavonden georganiseerd over alcohol en drugs. Gebleken is, dat in deze omgeving, ouders het drinken van alcohol niet als een probleem zien. Leerlingen met problemen op het gebied van alcohol en drugs worden niet door de leerlingbegeleider behandeld. Deze leerlingen worden doorverwezen naar een externe instelling, namelijk de Tactus.

Taken van een leerlingbegeleider

De belangrijkste taak van een leerlingbegeleider is het begeleiden van leerlingen op sociaal-emotioneel gebied. Het doel van de begeleiding is ervoor te zorgen dat leerlingen lekker in hun vel en in de groep zitten. De leerlingbegeleider maakt hierbij gebruik van verschillende methodieken zoals zelfreflectie, het kwaliteitspel of door alleen maar te praten en een luisterend oor te bieden aan leerlingen. Daarnaast biedt een leerlingbegeleider ondersteuning aan mentoren bij het groepsproces binnen klassen. Mentoren krijgen hierbij ondersteuning, omdat dit zal kunnen leiden tot minder problemen in de klas.

Grenzen & vaardigheden en competenties van een leerlingbegeleider

Leerlingbegeleiders hebben een tweejarige opleiding gevolgd aan de Noordelijke Hogeschool in Groningen. Tijdens deze opleiding is er aandacht besteed aan gesprekstechnieken, het leren van grenzen aangeven en het uitspitten van verschillende problematiek. Jaarlijks worden er trainingen georganiseerd om nieuwe ontwikkelingen bij te houden. Op het moment dat leerlingbegeleiders hun grens hebben bereikt, vindt er een doorverwijzing plaats naar externe instellingen zoals Carinova of Bureau Jeugdzorg. In de gehele werkwijze van de leerlingbegeleiders staat het welzijn van de leerling centraal.

De huidige zorgstructuur

Leerlingen komen bij de leerlingbegeleider via de mentor of een doorverwijzing van het ZAT. De leerlingbegeleider bekijkt vervolgens of de leerling baat heeft bij hulp van de leerlingbegeleider zelf of dat de leerling doorverwezen moet worden. Ze stellen zichzelf de vragen: kan ik dit? Mag ik dit? Wil ik dit? De leerlingbegeleiders beschikken vaak over onvoldoende tijd. Naast het werk als leerlingbegeleider vervullen ze ook de functie van vakdocent. Dit zorgt ervoor dat ze op de hoogte blijven van de ontwikkelingen in de klassen.

Knelpunten in de huidige zorgstructuur zijn dat er teveel op ‘eigen eilandjes’ gewerkt wordt. De onderlinge communicatie tussen deze ‘eilandjes’ moet gestructureerd worden. Verder is er geen zorgcoördinator aanwezig die zich bezig houdt met de uitvoering van leerlingenzorg binnen het Vechtdal College. Enerzijds verwijzen mentoren soms te gemakkelijk naar de leerlingbegeleider. Anderzijds gaan ze zelf te lang door om hulp te bieden aan de leerling. Het komt er op neer dat er geen gebrek aan kennis is, maar dat de mentoren niet weten hoe ze moeten handelen.

Ook is het voor een leerlingbegeleider soms moeilijk om ouders te motiveren om naar andere hulpverleningsinstanties buiten de school te gaan. Tevens is voor leerlingen de drempel vaak te hoog om naar hulpverleningsinstanties te gaan buiten de school. Reden hiervoor is dat ze niet bekend zijn met deze instanties en omdat het buiten de school ligt. Ook moeten leerlingen dan vaker hun ‘verhaal’ vertellen, dit verhoogt de drempel om naar andere hulpverleningsorganisaties te gaan. Bij een doorverwijzing vormen daarnaast wekenlange of soms zelfs maandenlange wachtlijsten bij externe instanties een blokkade.

Visie op het Schoolmaatschappelijk werk

De visie van leerlingbegeleiders op schoolmaatschappelijk werk is zowel positief als negatief. Enerzijds zijn de leerlingbegeleiders bang dat als het schoolmaatschappelijk werk een plek krijgt in de huidige zorgstructuur, hun eigen werk als leerlingbegeleider zal verdwijnen. Anderzijds wordt schoolmaatschappelijk werk ook gezien als een bijdrage aan de verbetering van leerlingenzorg.

§ 4.5 Op- of aanmerkingen van leerlingen

Aan de leerlingen is gevraagd of zij nog iets willen opmerken over schoolmaatschappelijk werk. De antwoorden op deze vraag zijn verwerkt en opvallend was dat deze onderverdeeld konden worden onder twee terugkerende onderwerpen. Dit betreft de volgende onderwerpen: *huidige leerlingenzorg en schoolmaatschappelijk werk*.

Huidige leerlingenzorg

Opvallend is dat een deel van de ondervraagde leerlingen slechte ervaringen hebben met het leerlingbegeleiders en mentoren. Ze stellen dat de mentoren en leerlingbegeleiders weinig ruimte bieden voor het bespreken van problemen.

Schoolmaatschappelijk werk

Veel leerlingen zullen gebruik maken van het schoolmaatschappelijk werk, maar geven bang te zijn hierom gepest te worden. Het is dus noodzakelijk om een goed imago van het schoolmaatschappelijk werk te creëren.

Hoofdstuk 5 Conclusies

In dit hoofdstuk worden de conclusies besproken die voortvloeien uit de resultaten van het onderzoek. De onderzoekspopulatie is bevraagd naar hun behoefte met betrekking tot schoolmaatschappelijk werk. Per onderwerp wordt geconcludeerd of deze aansluit bij de behoefte van leerlingen, mentoren, leerlingbegeleiders en sectordirecteuren. Met deze uitkomsten wordt de onderzoeksvraag beantwoord. De centrale vraagstelling van dit onderzoek luidt: *Is er behoefte aan schoolmaatschappelijk werk op het Vechtdal College in Hardenberg?*

Naar aanleiding van dit onderzoek kan er antwoord worden gegeven op de onderzoeksvraag. Het antwoord luidt: Ja, er is behoefte aan schoolmaatschappelijk werk op het Vechtdal College in Hardenberg. De onderwerpen hieronder geven aanleiding tot schoolmaatschappelijk werk.

Pesten

Op het Vechtdal College is pesten een veelvoorkomend probleem. Meer dan een derde van de leerlingen zegt wel eens gepest te zijn. Een aantal leerlingen gaf aan hier nog steeds problemen door te ondervinden en zou hier hulp bij willen hebben. Bijzonder is dat er voornamelijk op het vmbo basis en gymnasium gepest wordt. Hier zou schoolmaatschappelijk werk een rol in kunnen spelen.

Thuisituatie

Uit de onderzoeksresultaten blijkt dat er veel leerlingen zijn die problemen ervaren in de thuisituatie. Het uitgangspunt van leerlingenzorg in de huidige zorgstructuur is vooral gericht op aan school gerelateerde problematiek. Hieruit kan er geconcludeerd worden dat er een kloof bestaat tussen het thuisfront en school. Indien de thuisituatie onveranderd blijft, zal de hulp van de leerlingbegeleiders niet het gewenste effect hebben op de problemen van leerlingen op school. Uiteindelijk blijkt deze hulpverlening dus niet effectief te zijn. Dit is een aandachtspunt voor het Vechtdal College.

Alcoholgebruik

De respondenten zijn gevraagd naar hun alcoholgebruik. Opmerkelijk is dat de meeste leerlingen die drinken, 15 en 16 jaar oud zijn. Uit de resultaten blijkt verder dat de leerlingen uit deze leeftijdscategorie zich beperken tot één tot vijf glazen alcohol per week en hier geen problemen door ondervinden. Hieruit is dus te concluderen dat het alcoholgebruik op het Vechtdal College niet verontrustend is te noemen, ook omdat het maatschappelijk geaccepteerd is dat er op die leeftijd alcohol gedronken wordt.

Drugsgebruik

Op het Vechtdal College wordt door de leerlingen weinig drugs gebruikt. Opvallend is wel dat er problemen zijn naar aanleiding van het drugsgebruik, dit geldt voor het vmbo kader (3%) en het havo (14%). Uit de resultaten blijkt dat geen enkele leerling hulp wil bij deze problemen. De conclusie die hieruit getrokken kan worden is dat de leerlingen al hulp krijgen bij een andere instantie, ze niet weten hoe ze hulp kunnen krijgen of dat ze bang zijn om hulp te zoeken.

Leerlingbegeleiding

Uit de resultaten blijkt dat de vmbo-basisleerlingen en gymnasiumleerlingen vaker een bezoek aan een leerlingbegeleider brengen in vergelijking met de andere leerwegen. De redenen die de leerlingen hiervoor geven zijn: problemen op school en problemen in de thuissituatie. De conclusie die hieruit getrokken kan worden is dat leerlingen op het vmbo vaker te maken hebben met concentratieproblemen als gevolg van bijvoorbeeld een gedragstoornis of andere problematiek. Daarnaast speelt de gevoeligheid voor groepsdruk ook een mogelijke rol. Leerlingen op het vmbo zijn waarschijnlijk gemakkelijker te beïnvloeden dan leerlingen op het gymnasium. Leerlingen op het gymnasium kunnen daarentegen meer bezig zijn met innerlijke conflicten, bijvoorbeeld prestatiedrang en piekeren. Binnen de huidige zorgstructuur moet er meer aandacht besteedt worden aan de leerwegen vmbo basis en gymnasium.

Verder blijkt uit de resultaten dat leerlingen van het havo/vwo nog nooit contact hebben gehad met een leerlingbegeleider. Mogelijk hebben de leerlingen een negatief beeld gevormd ten opzichte van leerlingbegeleiders of er heerst een taboe op het vragen van hulp van een leerlingbegeleider. Dit beeld zou kunnen verdwijnen als de leerlingbegeleiders zich inzetten om dit beeld te veranderen.

Bekendheid schoolmaatschappelijk werk

Aan de respondenten is gevraagd of ze weten wat het schoolmaatschappelijk werk inhoudt. 58% van de respondenten gaf aan niet te weten wat schoolmaatschappelijk werk is. Hierdoor is het moeilijk te concluderen of leerlingen niet naar het schoolmaatschappelijk werk zouden gaan doordat het niet aansluit bij hun behoefte. De mogelijkheid bestaat immers dat leerlingen geen gebruik maken van de hulpverlening, omdat ze niet weten dat deze geboden wordt.

Spreekuur schoolmaatschappelijk werk

Aan de leerlingen is gevraagd of ze naar een spreekuur van schoolmaatschappelijk werk zouden gaan. Bijna de helft van de leerlingen geeft aan naar het spreekuur van het schoolmaatschappelijk werk te gaan. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de leerlingen op het Vechtdal College behoefte hebben aan schoolmaatschappelijk werk. Een opvallende reden die leerlingen geven om niet naar het schoolmaatschappelijk werk toe te gaan is dat leerlingen bang zijn om gepest te worden.

Mentoraat

Aan de mentoren is gevraagd hoeveel tijd zij besteden aan het mentoruur en hoeveel tijd ze besteden binnen dit mentoruur aan persoonlijke problemen. De mentoren van het vmbo besteden de meeste tijd aan het mentoraat. 36% besteedt 1 tot 2 uur per week aan het mentoraat. Het merendeel van de vmbo mentoren besteedt minder dan 1 uur aan persoonlijke problemen van leerlingen. De conclusie die hieruit getrokken kan worden is dat door het vaste mentoruur de mentoren de leerlingen regelmatig zien. Hierdoor worden problemen eerder gesignaleerd.

Zorgstructuur

De belemmering op het Vechtdal College is dat er geen optimaal functionerende interne zorgstructuur op deze school bestaat, waardoor leerlingen niet optimaal geholpen kunnen worden.

Hoofdstuk 6 Aanbevelingen

Uit dit onderzoek is gebleken dat er behoefte is aan schoolmaatschappelijk werk op het Vechtdal College in Hardenberg. Om de huidige zorgstructuur op het Vechtdal College te optimaliseren is het belangrijk dat er schoolmaatschappelijk werk wordt opgezet.

Naar aanleiding van de conclusies worden hieronder een aantal aanbevelingen gegeven:

➤ *Bekendheid*

Bijna de helft van de ondervraagde leerlingen weet niet wat schoolmaatschappelijk werk inhoudt. Indien het Vechtdal College besluit schoolmaatschappelijk werk in te zetten, is het belangrijk het aanbod van de hulpverlening beter bekend te maken aan leerlingen en hun ouders op het Vechtdal College. Dit zou kunnen door middel van promotie.

Uit de enquêtes die de leerlingen ingevuld hebben, blijkt dat er leerlingen zijn die bang zijn om gepest te worden wanneer ze een bezoek zouden brengen aan het schoolmaatschappelijk werk. Belangrijk is dat de medewerkers op het Vechtdal College schoolmaatschappelijk werk positief labelen.

➤ *Realisatie van schoolmaatschappelijk werk*

Om schoolmaatschappelijk werk te kunnen realiseren op het Vechtdal College zal er eerst draagvlak gecreëerd moeten worden bij de medewerkers. Hierbij moet de schoolmaatschappelijk werker zichzelf profileren en legitimeren, zodat medewerkers weten wat de meerwaarde van het schoolmaatschappelijk werk is. Belangrijk is daarom dat het schoolmaatschappelijk werk stapsgewijs wordt ingevoerd. Een aanbeveling voor het Vechtdal College is dat het schoolmaatschappelijk werk vanuit een externe instelling zoals Bureau Jeugdzorg of het Algemeen Maatschappelijk Werk gedetacheerd wordt. Een schoolmaatschappelijk werker kan van start gaan met één ochtend in de twee weken en dit zou later naar behoefte uitgebreid kunnen worden.

➤ *Zorgstructuur*

Uit de interviews met de leerlingenbegeleiders is gebleken dat zij bang zijn om hun baan als leerlingbegeleider te verliezen indien er schoolmaatschappelijk werk ingezet wordt. Schoolmaatschappelijk werk zal het werk van een leerlingbegeleider niet vervangen, maar het is bedoeld ter aanvulling. Doorverwijzing naar externe instellingen zal door het schoolmaatschappelijk werk minder snel van toepassing zijn, door de kennis en deskundigheid die een schoolmaatschappelijk werker heeft.

Schoolmaatschappelijk werk kan op verschillende manieren in de zorgstructuur van het Vechtdal College participeren in de derdelijnszorg. Dit kan door middel van het met de school voorbereiden en uitvoeren van preventieactiviteiten. Daarnaast kunnen leraren, ouders en leerlingen ondersteuning vragen tijdens een spreekuur bedoeld voor informatie-, opvoedings- en omgangsvragen. Ze kunnen hier terecht na een doorverwijzing van een leerlingbegeleider of van het ZAT. Ook kan het schoolmaatschappelijk werk deelnemen aan het ZAT overleg op het Vechtdal College.

➤ *Kloof tussen thuis en school*

Uit de onderzoeksresultaten blijkt dat er veel leerlingen zijn die te maken hebben met problemen in de thuissituatie. In de huidige zorgstructuur op het Vechtdal College bestaat er een kloof tussen het thuisfront en de school.

De drempel naar opvoedingsondersteuning of hulpverlening is voor ouders en leerlingen vaak te hoog. Een laagdrempelige voorziening als schoolmaatschappelijk werk zou hier een oplossing voor kunnen bieden.

➤ *Vast mentoruur*

Signaleren is de eerste en belangrijkste fase van de hulpverlening. Wanneer problemen vroegtijdig worden gesignaleerd kan er sneller actie ondernomen worden. De onderzoeksresultaten laten zien dat mentoren die een vast mentoruur hebben, vaker problemen signaleren bij leerlingen. Hieruit blijkt dat een vast mentoruur een grote bijdrage levert aan het signaleren van problemen bij leerlingen. Het Vechtdal College zal moeten kijken welke mogelijkheden er zijn om bij alle sectoren een vast mentoruur in te voeren.

➤ *Pesten op school*

Pesten is een veelvoorkomend probleem op het Vechtdal College. De aanbeveling voor het Vechtdal College is dat de medewerkers die met leerlingen zorg te maken hebben gezamenlijk kijken welke mogelijkheden er zijn om het pesten aan te pakken.

➤ *Drugsgebruik*

Drugsgebruik is op het Vechtdal College geen groot probleem, maar verdient wel de aandacht. De reden hiervoor is dat veel leerlingen problemen ervaren door het gebruik van drugs. Deze groep leerlingen is moeilijk te bereiken, omdat ze aangeven geen hulp hierbij te willen hebben.

➤ *Grenzen afbakening*

Uit de interviews met de leerlingbegeleiders en sectordirecteuren blijkt dat er geen duidelijke grens aanwezig is bij de leerlingbegeleiders en de mentoren in geval van doorverwijzing. Indien schoolmaatschappelijk werk op het Vechtdal College gerealiseerd zal worden, is het van belang dat de betrokken partijen een duidelijke functieomschrijving krijgen.

Hoofdstuk 7 Discussiepunten

Uit de resultaten van dit onderzoek komen meerdere bevindingen naar voren. Deze worden hieronder besproken en geïnterpreteerd. De resultaten en conclusies worden gekoppeld aan de vraag of er behoefte is aan schoolmaatschappelijk werk op het Vechtdal College. Tevens wordt ook de visie van de onderzoekers op dit onderzoek beschreven.

§ 7.1 Discussiepunten

Samenwerking tussen leerlingbegeleiders en de schoolmaatschappelijk werker

Op het moment dat de schoolmaatschappelijk werker op het Vechtdal College aan de slag gaat, zal deze met de leerlingbegeleiders moeten samenwerken. De vraag is of de samenwerking tussen deze partijen wel goed zal verlopen. Elke partij heeft een eigen mentaliteit, hanteert eigen methodieken en een manier van omgang met de doelgroep. Discutabel is of deze twee partijen straks goed kunnen samenwerken.

De meningen zijn over dit onderwerp verdeeld. De ene leerlingbegeleider staat positiever tegenover het schoolmaatschappelijk werk dan de andere leerlingbegeleider.

Het gebouw Vechtdal College

Een schoolmaatschappelijk werker zal een eigen werkruimte nodig hebben om optimaal te kunnen functioneren. Feit is dat het Vechtdal College weinig tot geen ruimte hiervoor beschikbaar heeft. Een discussiepunt is hoe wordt er een werkplek gecreëerd voor de schoolmaatschappelijk werker?

Zorgstructuur

Momenteel wordt er door de verschillende leerwegen op het Vechtdal College veel afzonderlijk van elkaar gewerkt. Op het Vechtdal College wordt de zorg niet door één persoon gecoördineerd. De vraag is hoe past een schoolmaatschappelijk werker in de huidige zorgstructuur van het Vechtdal College? Op welke wijze kan de schoolmaatschappelijk werker participeren tussen de verschillende leerwegen?

§ 7.2 Visie van de onderzoekers

Als onderzoekers van dit afstudeerproject zijn wij acht maanden bezig geweest met het afstudeerproject op het Vechtdal College in Hardenberg. Door middel van literatuuronderzoek, gesprekken met sleutelinformanten en interviews met leerlingbegeleiders en sectordirecteuren hebben we ons verdiept in dit maatschappelijke vraagstuk. Gedurende dit onderzoek hebben we een persoonlijke visie ontwikkeld over het schoolmaatschappelijk werk. We zullen een aantal onderwerpen behandelen die volgens ons van belang zijn.

Schoolmaatschappelijk werk

Wij denken dat het schoolmaatschappelijk werk een positieve bijdrage gaat leveren in de zorg aan leerlingen op het Vechtdal College in Hardenberg. Het schoolmaatschappelijk werk geeft hulp aan leerlingen waarbij de ontwikkeling stagneert of dreigt te stagneren. De integrale zorg die het schoolmaatschappelijk werk biedt is uitermate van belang in het bevorderen van de maatschappelijke participatie van de leerlingen.

Doordat de leerlingbegeleiders en de schoolmaatschappelijk werker gaan samenwerken, zullen leerlingen eerder en vaker de hulp aangeboden krijgen die zij nodig hebben. Tevens kan het schoolmaatschappelijk werk een brugfunctie vervullen tussen kind, ouders, school en (jeugd)zorginstellingen. De doelstelling van het schoolmaatschappelijk werk is het stimuleren van het zelfstandig sociaal-emotioneel functioneren van leerlingen en het leveren van een bijdrage aan een gezond en veilig leefklimaat thuis en binnen en buiten de school. Het welbevinden van leerlingen wordt hierdoor bevorderd, waardoor zij in staat zijn hun schoolopleiding op een positieve manier te volgen en af te ronden. Schoolmaatschappelijk werk is er niet uitsluitend voor leerlingen, maar richt zich ook op preventieactiviteiten binnen de school, participeert binnen het zorgoverleg en leerkrachtondersteuning.

Samenwerking tussen leerlingbegeleiders & schoolmaatschappelijk werker

Het schoolmaatschappelijk werk is een verbetering voor het Vechtdal College, omdat het een aanvulling biedt op de huidige zorgstructuur. Door de kwaliteiten van een leerlingbegeleider en de deskundigheid & professionaliteit van een schoolmaatschappelijk werker samen te voegen wordt er gewerkt aan optimale leerlingenzorg.

We vragen ons af hoe de samenwerking tussen de leerlingbegeleiders en de schoolmaatschappelijk werker zal verlopen. Tijdens het onderzoek zijn we erachter gekomen dat de leerlingbegeleiders hun eigen visie hebben over het schoolmaatschappelijk werk. Ze vinden het belangrijk om hun eigen stempel op de zorg te houden, terwijl de sectordirecteuren van het Vechtdal College de voorkeur geven aan een gezamenlijke werkwijze tussen beiden. Wij verwachten dat de samenwerking nog wel discussies zal kunnen opleveren.

Interview

Tijdens het interviewen viel het ons op dat de sectordirecteuren bereid zijn zich in te zetten en op te komen voor de belangen van leerlingen en medewerkers van het Vechtdal College. We vonden dit een leuke verrassing en hopen dat schoolmaatschappelijk werk een ultieme uitkomst kan bieden op het Vechtdal College.

Contact met de doelgroep

Voordat wij begonnen met het enquêteren werden we, door de medewerkers van het Vechtdal College, er op geattendeerd dat we weinig tot geen medewerking van mentoren en leerlingen konden verwachten. Voor ons was dit de aanleiding om eerst draagvlak te creëren door onszelf te introduceren en het belang van ons onderzoek kenbaar te maken. Daar wij rekening hadden gehouden met deze informatie, waren we blij en verrast over het resultaat en de medewerking van de leerlingen en mentoren.

Literatuurlijst

Literatuur:

- Archangel, S., van, Katwijk, M. & Zacouri, K. (juni 2004). *Een verkenning van het schoolmaatschappelijk werk op het VMBO*.
<http://hbokennisbank.uvt.nl/cgi/hh/show.cgi?fid=920>. Geraadpleegd op 10-12-2008.
- Baarda, de Goede en Teunissen (2005). *Kwaliteitsonderzoek* (tweede druk). Groningen: Wolters- Noordhoff.
- Baarda, van Dijkum, de Goede (2003). *Basisboek Statistieken SPSS* (tweede druk). Groningen: Wolters- Noordhoff.
- Brochure schoolmaatschappelijk werk; informatie over inhoud, kwaliteit, positionering en besluitvorming. Een uitgave van functiegroep SMW (NVMW).
- Doorduijn, A., Fiddelaers-Jaspers, R., Spee, I. & Veen, D. van (2002). *Samenwerking in de uitvoering. Leerlingbegeleiding in het voortgezet onderwijs en externe instellingen*. Apeldoorn: Garant uitgevers.
- Meer, B. van der. (2000). *School en geweld: Oorzaken en aanpakken*. Assen: van Gorcum.
- Mulligen, W. van, Gieles, P. & Nieuwenbroek, A. (2001). *Tussen thuis en school. Over contextuele leerlingbegeleiding*. Leusden: Acco.
- Nagtegaal, J. (2009). Voldaan aan verwachtingen? *Maatwerk*, 2009, nr.2, pp. 8-9.
- Scalogne, N. (1999). *Schoolmaatschappelijk werk. School en ouders in het primair onderwijs*. Houten: Bohn & Stafleu van Loghum.
- Steehouder M.F. (2006). *Leren communiceren*. Groningen: Wolters- Noordhoff.
- Swart, F. (2009). Denken als één hoofd. *Maatwerk*, 2009 nr.2, pp. 23-25.
- Vrieswijk, S. (1997). *Reader maatschappelijke ontwikkelingen*.

Internetsites:

www.vechtdalcollege.nl
www.bjzo.nl
www.survey-onderzoek.nl
www.onderwijsjeugdzorg.nl
www.nji.nl
www.mens-en-samenleving.infonu.nl

Praktijkbronnen:

- Dhr. Boersma, sectordirecteur vmbo van het Vechtdal College te Hardenberg.
- Dhr. Van Goor, sectordirecteur havo/vwo van het Vechtdal College te Hardenberg.
- Mevr. Eshuis-Vasse, leerlingbegeleider vmbo Vechtdal College te Hardenberg.
- Dhr. Snijders, leerlingbegeleider vmbo Vechtdal College te Hardenberg.
- Mevr. Luttikholt, leerlingbegeleider havo/vwo Vechtdal College te Hardenberg.
- Mevr. Lamminga, leerlingbegeleider havo/vwo Vechtdal College te Hardenberg.
- Mevr. Wielink, leerlingbegeleider Vechtdal College te Dedemsvaart
- Dhr. Van Lenthe, schoolcounselor Vechtdal College te Dedemsvaart

Bijlage 1

Enquête voor de leerlingen van het Vechtdal College Hardenberg.

Algemene inleiding

Wij zijn drie studentes van Hogeschool Windesheim in Zwolle die bij jullie op school een afstudeeronderzoek uitvoeren. Graag willen wij jullie mening horen over een aantal actuele zaken. Het invullen van deze enquête duurt ongeveer 20 minuten. Je hoeft je naam niet op te schrijven, de enquêtes worden namelijk anoniem verwerkt. Je vult je antwoord in, door het rondje aan te kruisen.

Algemeen

De volgende vragen gaan vooral over je schoolsituatie

1. Ben je een meisje of een jongen?	0 jongen 0 meisje
2. Hoe oud ben je?	Ik ben jaar.
3. Welke leerweg volg je?	
4. In welk jaar zit je nu?	Ik zit in het jaar

Persoonlijke onderwerpen

De volgende vragen hebben te maken met alcohol- en drugsgebruik en pesten

5. Drink je wel eens alcohol? 0 ja Ga door naar vraag 6
0 nee Ga door naar vraag 9
6. Zo ja, hoeveel glazen alcohol drink je gemiddeld per week?
0 1 – 5
0 6 – 10
0 11 of meer
7. Heb je wel eens problemen gekregen door het drinken van alcohol?
0 ja Ga door naar vraag 8
0 nee Ga door naar vraag 9
8. Zou je hier hulp bij willen hebben? 0 ja 0 nee
9. Gebruik je wel eens drugs? 0 ja Ga door naar vraag 10
0 nee Ga door naar vraag 14

10. Zo ja, welk(e) soort(en) drugs gebruik je wel eens?

Er zijn meerdere antwoorden mogelijk.

☐ wiet/hasj (blowen)

☐ GHB

☐ paddenstoelen (paddo's)

☐ speed

☐ cocaïne

☐ XTC

☐ anders, namelijk.....

11. Hoe vaak gebruik je gemiddeld drugs?

☐ dagelijks

☐ 1-5 keer per week

☐ 1-3 keer per maand

☐ 1-5 keer per jaar

12. Heb je wel eens problemen gekregen
door het gebruik van drugs?

☐ ja *Ga door naar vraag 13*

☐ nee *Ga door naar vraag 14*

13. Zou je hier hulp bij willen hebben?

☐ ja ☐ nee

14. Ben je wel eens gepest?

☐ ja *Ga door naar vraag 15*

☐ nee *Ga door naar vraag 17*

15. Ervaar je daar nu nog problemen door?

☐ ja ☐ nee

16. Zou je hier hulp bij willen hebben?

☐ ja ☐ nee

17. Zijn er bij jou thuis problemen
binnen het gezin?

☐ ja *Ga door naar vraag 18*

☐ nee *Ga door naar vraag 19*

18. Heb je behoefte om hier met
iemand over te praten?

☐ ja ☐ nee

Leerlingbegeleiders

De volgende vragen hebben te maken met de leerlingbegeleiders van het Vechtdal College waar je gebruik van kunt maken.

19. Ben je wel eens bij een
leerlingbegeleider geweest?

☐ ja *Ga door naar vraag 20*

☐ nee *Ga door naar vraag 24*

20. Zo ja, hoe vaak ben je daar geweest?

☐ 1 – 3 keer

☐ 4 – 6 keer

☐ 7 – 9 keer

☐ 10 keer of meer

21. Met welke reden(en) ben je naar de leerlingbegeleider toe gegaan?

Er zijn meerdere antwoorden mogelijk.

☐ alcohol

☐ drugs

☐ pesten

☐ diefstal

☐ spijbelen

☐ thuissituatie

☐ problemen op school

☐ anders, namelijk

22. Heb je wat aan de hulp van
de leerlingbegeleider gehad?

☐ ja *Ga door naar vraag 25*

☐ nee *Ga door naar vraag 23*

23. Zo nee, hoe komt dit?

☐ ik voelde me niet op mijn gemak.

☐ de leerlingbegeleider begreep me niet goed.

☐ anders, namelijk

24. Zo nee, waarom maak je geen gebruik van leerlingbegeleiders?

☐ ik heb geen hulp nodig.

☐ ik denk dat de leerlingbegeleider mij niet kan helpen.

☐ ik weet niet hoe ik hulp kan krijgen.

☐ anders, namelijk:

Schoolmaatschappelijk werk

25. Weet je wat schoolmaatschappelijk werk is?

☐ ja ☐ nee

Schoolmaatschappelijk werk is er voor leerlingen die bijvoorbeeld problemen op school of thuis hebben. Een schoolmaatschappelijk werker kan de leerlingen bij deze problemen helpen.

26. Er komt bij het Vechtdal College een algemeen spreekuur van het schoolmaatschappelijk werk. Hier kun je terecht met allerlei vragen en problemen. Zou je dan naar dit spreekuur toe gaan?

☐ ja

☐ nee

27. Heb je nog op- of aanmerkingen over de hulp die geboden wordt bij problemen op het Vechtdal College, door de mentoren en/of leerlingbegeleiders?

☐ ja *Ga door naar vraag 28*

☐ nee

28. Als je op- of aanmerkingen hebt, dan heb je hieronder de ruimte om ze te benoemen

.....

.....

.....

.....

Wij willen je bedanken voor het invullen van deze enquête.

Bijlage 2

Enquête voor de mentoren van het Vechtdal College Hardenberg

Algemene inleiding

Wij zijn drie studentes van Hogeschool Windesheim in Zwolle die bij u op school een afstudeeronderzoek uitvoeren. Graag willen wij uw mening horen over een aantal actuele zaken. Het invullen van deze enquête duurt ongeveer 10 minuten. U hoeft niet uw naam op te schrijven, de enquêtes worden namelijk anoniem verwerkt. U vult uw antwoord in, door het rondje aan te kruisen.

1. Bent u een vrouw of een man? 0 vrouw 0 man
2. Hoe oud bent u? Ik ben jaar
3. Van welk soort(en) onderwijstype bent u mentor?
4. Hoeveel mentorleerlingen heeft u? Ik heb mentorleerlingen.
5. Hoeveel tijd denkt u dat u per week aan uw mentoraat besteedt? uur
6. Hoeveel tijd krijgt u officieel voor het uitvoeren van uw mentoraat per week? uur
7. Heeft u een vast mentoruur voor uw leerlingen? 0 ja Ga door naar vraag 10
0 nee Ga door naar vraag 9
8. Op welke wijze heeft u contact met uw leerlingen?
.....
9. Als u kijkt naar de tijd die u besteed aan het mentoraat hoeveel tijd besteed u dan gemiddeld per week aan leerlingen met *persoonlijke problemen?
0 ≤ 1 uur 0 2-3 uur 0 4-5 uur 0 ≥ 6 uur
10. Wat doet u met de persoonlijke problemen van leerlingen die u gesignaleerd heeft?
0 ik verwijs de leerling door naar een leerlingbegeleiders.
0 ik ga hier zelf mee aan de slag.
11. Kunt u een schatting geven van het aantal leerlingen in uw klas die persoonlijke problemen ervaren? (aantal leerlingen invullen) leerlingen.

Wij willen u bedanken voor het invullen van deze enquête.

** Onder persoonlijke problemen verstaan wij problemen op het gebied van alcohol, drugs, pesten, thuissituatie, schoolsituatie enz.*

Bijlage 3

Interviewvragen aan de sectordirecteuren van het Vechtdal College

1. Kunt u beschrijven hoe u tegen leerlingbegeleiders aankijkt?
2. Wat zijn volgens u de voordelen van leerlingbegeleiders?
3. Zijn er volgens u ook negatieve punten?
4. Signaleert u een toename in het aantal problemen met leerlingen?
5. Op welke gebieden denkt u dat deze problemen liggen?
6. Wat is de visie van het Vechtdal College op leerlingenzorg?
7. Hoe denkt u over het schoolmaatschappelijk werk?
8. Zijn er volgens u mogelijkheden om op het Vechtdal College schoolmaatschappelijk werk te realiseren?
9. Kunt u vertellen hoe u dit voor u ziet?
10. Wat verwacht u van het schoolmaatschappelijk werk?

Bijlage 4

Interviewvragen aan de leerlingbegeleiders van het Vechtdal College

1. Voor welke sector bent u een leerlingbegeleider?
2. Sinds wanneer bent u werkzaam als leerlingbegeleider?
3. Wat voor een opleiding c.q. cursus heeft u gevolgd om als leerlingbegeleider te kunnen werken?
4. Wat zijn uw taken als leerlingbegeleider?
5. Op welke gebieden signaleert u problemen?
6. Beschikt u over voldoende tijd om uw taak als leerlingbegeleider uit te voeren?
7. Zo, nee wat is er volgens u voor nodig om hier verandering in te brengen?
8. Waar ligt de grens volgens u van het werk van de leerlingbegeleider?
9. Wanneer verwijst u door naar andere hulpverleningsinstanties?
10. Heeft het Vechtdal College met verwijzing naar hulpverleningsinstanties te maken met wachttijden?
11. Heeft deze locatie een intern zorgteam?
12. Wie nemen er deel aan dit zorgteam?
13. Hoe draagt het zorgteam bij aan leerlingenzorg?
14. Kunt u van de volgende aspecten van leerlingenzorg aangegeven in hoeverre u hierover tevreden bent?
 - a. Worden zorgbehoeften bij leerlingen tijdig gesignaleerd?
 - b. Is er voldoende deskundigheid bij specialisten op het gebied van de leerlingenzorg?
 - c. Is er voldoende personele capaciteit om leerlingenzorg te bieden?
 - d. Wordt de leerlingenzorg goed gecoördineerd?
 - e. Wordt er goed samengewerkt bij het bieden van leerlingenzorg?
 - f. Worden er goede resultaten geboekt bij leerlingen dankzij de leerlingenzorg?
 - g. Ligt de nadruk meer op het voorkomen dan op het bestrijden van problemen van leerlingen.
15. Wat is uw visie/mening tegenover het schoolmaatschappelijk werk?
16. Hoe zou u het vinden als er schoolmaatschappelijk werk op het Vechtdal College zou komen?

